

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

VEJ nr 9250 af 31/05/2010 (Gældende)

**DEL VI - VEJLEDNING OM - SOCIALE PENSIONER, -
TJENESTEMANDSPENSIONER og ATP - EF-FORORDNING OM
KOORDINERING AF SOCIALE SIKRINGSORDNINGER nr. 883/2004**

Ministerium: Beskæftigelsesministeriet

Journalnummer: Beskæftigelsesmin.,
Pensionsstyrelsen, j.nr. 94-00005-10

DEL VI - VEJLEDNING OM - SOCIALE PENSIONER, - TJENESTEMANDSPENSIONER og ATP - EF-FORORDNING OM KOORDINERING AF SOCIALE SIKRINGSORDNINGER nr. 883/2004

FORORD

Der har i en årrække på europæisk plan været arbejdet på en ny forordning om koordinering af social sikring indenfor EU, og dette arbejde er nu tilendebragt med vedtagelse af en ny forordning om koordinering af de sociale sikringsordninger. Denne forordning kommer til anvendelse fra 1. maj 2010 samtidig med, at en ny forordning med regler om gennemførelse af koordineringsforordningen træder i kraft.

EFTA- landene (Norge, Island, Liechtenstein og Schweiz) skal først tilslutte sig EU's regelsæt for, at de nye forordninger kan finde anvendelse i forhold til disse lande. Dette sker efter al sandsynlighed efter den. 1.maj 2010. Indtil EFTA- landene har tilsluttet sig EU's regelsæt skal man fortsat anvende regler i de nuværende EF-forordninger om koordinering af sociale sikringsordninger 1408/1971 og 574/1974 i forhold til disse lande.

De ministerier, direktorater og styrelser, der er ansvarlige for administration af lovgivningen om social sikring i Danmark, har siden 1986 jævnligt udsendt vejledninger om de EF-regler om social sikring, der skal anvendes sammen med den danske lovgivning.

Senest er i april 1997 udsendt en samlet revideret vejledning om EF-reglerne om social sikring i form af 7 hæfter om anvendelse af EF-forordning nr. 1408/71 og 574/72 i forhold til dansk lovgivning.

Enkelte af disse hæfter er senere blevet afløst af opdaterede vejledninger mv. ligesom der løbende er udsendt ændringer til vejledningerne i det omfang, der er sket ændringer i reglerne eller domspraksis

Vejledningerne, i alt IX dele, er udarbejdet af Pensionsstyrelsen, Beskæftigelsesministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Arbejdsskadestyrelsen, Arbejdsdirektoratet, Arbejdsmarkedsstyrelsen, Socialministeriet, SKAT og Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP).

De enkelte vejledninger er selvstændige enheder, der kan anvendes uafhængigt af hinanden. Dog skal man være opmærksom på, at der i vejledningen om generel introduktion og især de fælles regler er beskrevet en række bestemmelser, som gælder alle sociale sikringsordninger, og som derfor skal anvendes sammen med de øvrige vejledninger.

I forbindelse med den ny EF-forordning udarbejdes en ny nordisk konvention om social sikring, der tager højde for de ændrede regler. Den ny konvention træder først i kraft på et senere tidspunkt.

INDHOLD

Kapitel I

Indledning

Om vejledningen

Forordninger og EF-domstolen

Kapitel II Forordningens anvendelsesområde

Koordinering af social sikring

Kapitel III Forordningens saglige anvendelsesområde

Det saglige anvendelsesområde

Danske love og bestemmelser

Kapitel IV Forordningens geografiske anvendelsesområde

Forordningens geografiske anvendelsesområde
Særligt vedrørende Færøerne og Grønland

Kapitel V Personkreds

Hvilke personer, der er omfattet af forordningens personkreds
Særligt om efterladte

Kapitel VI Lovvalg

Lovvalg – hvilket lands lovgivning anvendes
Ét lands lovgivning
Lønnet og selvstændig virksomhed i ét land
Arbejde på skib
Tjenestemænd og dermed ligestillede
Værnepligtige
Ikke-erhvervsaktive
Særregler
Særlige lovvalgsaftaler med Sydslesvig

Kapitel VII Optjening af retten til dansk social pension

Optjening efter pensionslovene
Ligestilling af ydelser
Særligt om efterladte ægtefæller
Særligt om ansatte ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Kapitel VIII Mindsteoptjeningstid

Mindsteoptjeningstiden efter pensionslovene
Sammenlægningsprincippet - åbning for retten til dansk pension
Danmarks særregler – hvilke personer sammenlægningsprincippet ikke finder anvendelse på

Kapitel IX Retten til dansk pension i udlandet

Eksportabilitetsprincippet
Danmarks særregler – hvilke personer eksportabilitetsprincippet ikke finder anvendelse på
Nærmere om ligebehandlingsprincippet

Kapitel X Pensionsberegningen

Forbud mod dobbeltydelser og ligestilling af ydelser, indtægter mv.
Personer, der udelukkende har været omfattet af dansk lovgivning
Personer, der har været omfattet af lovgivningen i to eller flere medlemslande
Ydelser ved invaliditet
Alders- og efterladtepensioner
Ydelsernes beregning og fastsættelse efter afnit III, kapitel 5
Prorata-temporis-princippet
Undtagelser fra pro-rata-beregning
Regler, der regulerer anvendelse af nationale antikumulationsregler
Sammenfald af ydelser af samme art
Sammenfald af ydelser af forskellig art
Indtægtsregulering af dansk pension

Kapitel XI Generelle bestemmelser – sagsbehandling

Samarbejde

Sprog

Oplysningspligt

Tidsfrister for ansøgninger, erklæringer, klage eller sagsanlæg

Lægeundersøgelser

Administrativ kontrol

Modregning

Beskyttelse af personoplysninger

Elektronisk databehandling

Procesbeskrivelser

Kapitel XII Ansøgning om pension

Varetagelse og administration af pensionslovene

Indgivelse af ansøgning

Ansøgningsdato

Dokumentation af oplysninger

Udsættelse af ansøgning om ydelse

Bopæl i Danmark – behandling af pensionsansøgning

Bopæl i et andet medlemsland – behandling af pensionsansøgning

Kapitel XIII Bestemmelser om kompetencefordeling

Definitioner

Kompetencefordeling i forhold til dansk pensionslovgivning

Kapitel XIV Sygesikring

Almindelige bestemmelser

EU-sygesikringskortet (det blå sygesikringsbevis)

Kapitel XV Tjenestemandspension

Personkreds

Optjening

Forholdet til EU-ret og forordning 883/2004

Kapitel XVI Arbejdsmarkedets tillægspension (ATP)

Medlemmer af ATP – ATP-lovens kapitel 2

ATP-bidrag – ATP-lovens § 15

Ydelserne

Egenpension

Bonuspension

Udbetaling

Ydelser til efterladte ved dødsfald

Pensionsberegningen hvis der også er beskæftigelse i andre medlemslande

Kapitel I

INDLEDNING

Der er i 2004 vedtaget en ny EF-forordning om koordinering af de sociale sikringsordninger. Denne forordning – kaldet grundforordningen - har nr. 883/2004. Den anvendes sammen med forordningen om gennemførelse af grundforordningen – kaldet gennemførelsesforordningen, nr. 987/2009.

Grundforordningen indeholder en række fælles bestemmelser om generelle principper, og om hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse. Disse regler gælder for alle typer af ydelser, der er omfattet af grundforordningen. Desuden er der en række specifikke regler, der knyttet sig til de enkelte ydelsestyper.

Denne vejledning omhandler reglerne om sociale pensioner mv. De fælles principper og lovvalgsreglerne omtales i det omfang, de har betydning for afgørelsen om ret til sociale pensioner mv. For en mere grundig gennemgang af disse henvises til vejledningerne om EF-regler om social sikring:

DEL 1: A. GENEREL INTRODUKTION TIL EF-REGLERNE OG
B. FÆLLES REGLER I FORORDNING 883/2004

DEL 2: LOVVALG – DEN LOVGIVNING DER SKAL ANVENDES

Gennemførelsesforordningen indeholder først og fremmest regler om den praktiske, administrative gennemførelse af reglerne i grundforordningen, så som regler om indgivelse af ansøgninger, behandling af disse og kommunikation mellem medlemslandene. Herudover er der enkelte materielle regler i gennemførelsesforordningen. Disse regler gælder på lige fod med grundforordningens regler.

Om vejledningen

Denne vejledning indeholder vejledende bemærkninger til forordningens regler på pensionsområdet. I kapitlerne II til XIII beskrives reglerne for social pension. I kapitel XIV beskrives reglerne for sygesikring. I kapitel XVI beskrives reglerne for ATP. Kapitlet er udarbejdet af Arbejdsmarkedets Tillægspension. I kapitel XV beskrives reglerne for tjenestemandspensioner. Kapitlet er udarbejdet af Økonomistyrelsen.

Denne vejledning om pension bør læses i sammenhæng med vejledningen generel introduktion og fælles regler og vejledningen om lovvalg. I den førstnævnte vejledning findes en generel introduktion til reglerne i de nye forordninger, herunder en generel gennemgang af EF-forordning nr. 883/2004 og EF-forordning nr. 987/2009, hjemmelsgrundlag, indhold og definitioner.

I kapitlerne, der omhandler social pension, er der anvendt en række eksempler. Eksemplerne er anvendt for at gøre forordningernes regler på pensionsområdet lettere tilgængelige.

EF- Forordning nr. 883/2004 er offentliggjort i EU- Tidende af 7. juni 2004 og findes på:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:200:0001:0049:EN:PDF>

EF- Forordning nr. 987/2009 er offentliggjort i EU- Tidende af 30. oktober 2009 og kan findes på:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:284:0001:0042:DA:PDF>

Forordninger og EF-domstolen

Forordningernes regler er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver EU-medlemsstat. Det betyder, at reglerne har karakter af lovgivning og skal anvendes som anden lovgivning i Danmark. Der skal ikke ske en yderligere implementering af forordningernes regler i dansk lovgivning. Det er derfor ikke nødvendigt, at forordningernes regler indarbejdes i dansk national lovgivning for at være gældende.

Der er en række bestemmelser i danske bekendtgørelser om social sikring, som omhandler regler om EF-forordning om social sikring. Som eksempel kan nævnes §§ 12 og 13 i bekendtgørelse om social pension, som "tilpasser" regler i lov om social pension om indfødsret og bopæl til forordningens principper. En sådan indføjelser mv. er taget med hovedsageligt af forståelsesmæssige grunde, men er uden betydning for forordningernes gyldighed og anvendelighed.

Forordningernes regler skal altså anvendes direkte efter deres ordlyd, og reglerne i forordningerne har forrang for national lovgivning. Når forordningens regler har forrang betyder det, at hvis der er uoverensstemmelse mellem reglerne i forordningen og reglerne i national lovgivning, er det forordningens regler der gælder.

EF-domstolen har gennem årene afsagt en del domme indenfor området om social sikring, herunder om pensionsforhold. Domstolens afgørelser er bindende for fortolkning af reglerne. Dommene kan findes på <http://curia.europa.eu/da/indEksempel.htm>

Kapitel II

FORORDNINGENS ANVENDELSESOMRÅDE

Koordinering af social sikring

Ved forordningen sker der en koordinering af de sociale sikringsordninger i EØS- landene, i det følgende blot kaldet medlemslande(ne).

EF-domstolen har ofte fastslået, at det er op til de enkelte lande selv at fastlægge de nationale regler om social sikring. Der er ikke tale om en harmonisering af reglerne om social sikring. Der er dog den begrænsning, at de nationale regler om social sikring skal respektere fællesskabsrettens principper om bl.a. fri bevægelighed, ligebehandling, eksport og sammenlægning.

Forordningerne skal således sikre, at de personer, der er omfattet af forordningens personkreds, ikke mister eller får nedsat allerede erhvervede rettigheder ved flytning fra et medlemsland til et andet.

Om begrebet social sikring og forordningens hjemmelsgrundlag se nærmere i vejledningen generel introduktion og fælles regler.

Det er vigtigt at understrege, at de personer, der hører under forordningens personkreds, kun kan påberåbe sig de rettigheder, der er tildelt ved forordningen, såfremt flere medlemslande er involveret. Der skal være tale om et grænseoverskridende element før forordningen kommer til anvendelse. En grænseoverskridende aktivitet kan f.eks. være flytning til eller beskæftigelse i et andet medlemsland.

Dette har EF-domstolen fastslået i flere sager, blandt andet i de forenede sager C-95/99 - 98/99 og C-180/99. Disse sager drejede sig blandt andet om, hvorvidt statsløse personer, der var indrejst til Tyskland fra Libanon, kunne påberåbe sig rettigheder efter EF-forordning nr. 1408/1971 og dermed opnå ret til børnetilskud i Tyskland. Domstolen fastslog, at arbejdstagere, der er statsløse eller flygtninge, og som er bosat på en af medlemsstaternes område, samt deres familiemedlemmer, ikke kan påberåbe sig de rettigheder, der er tildelt ved EF-forordning nr.1408/1971, når de befinder sig i en situation, hvor alle relevante omstændigheder udelukkende har tilknytning til én medlemsstat.

I forhold til dansk social pension vil det sige, at et familiemedlem (tredjelandssstatsborger) til en dansk statsborger, der udelukkende har boet og arbejdet i Danmark, ikke åbner for retten til dansk pension efter 3 års bopæl i Danmark, men, som det fremgår af de danske pensionslove, først efter 10 års bopæl i landet.

Kapitel III

FORORDNINGENS SAGLIGE ANVENDELSESOMRÅDE

Det saglige anvendelsesområde

Det fremgår af grundforordningens artikel 3, at den finder anvendelse på enhver lovgivning om social sikring, der vedrører:

- a) ydelser ved sygdom
- b) ydelser ved moderskab og dermed ligestillede ydelser ved faderskab
- c) ydelser ved invaliditet
- d) ydelser ved alderdom
- e) ydelser til efterladte
- f) ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdom
- g) ydelser ved dødsfald
- h) arbejdsløshedsydelse
- i) efterløn
- j) familieydelse

Udtrykket lovgivning defineres i artikel 1, bogstav l), som alle love, administrative forskrifter mv., som gælder i det enkelte medlemsland, og som vedrører de nævnte sikringsgrene.

Udtrykket er nærmere gennemgået i vejledningen generel introduktion og fælles regler.

Ifølge grundforordningens artikel 9 skal hvert medlemsland give Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber meddelelse om de love og bestemmelser, der er nævnt i forordningens artikel 3.

En sådan meddelelse sendes hvert år til Kommissionen og offentliggøres i EF-tidende.

Danmark har givet meddelelse om, at lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension og lov om social pension er omfattet fra anvendelsestidspunktet for grundforordningen. Endvidere er lov om ATP og tjenestemandspensioner omfattet.

Disse love omhandler:

- Ydelser ved invaliditet
- Ydelser ved alderdom
- Ydelser til efterladte

Danske love og bestemmelser

Det fremgår af lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension mv., at pension efter loven er førtidspension, invaliditetsydelse, bistands- og plejetillæg og øvrige tillæg efter kapitel 2 og 11.

Det fremgår af lov om social pension, at pension efter loven er folkepension, førtidspension og tillæg efter kapitel 2, 2 a og 11.

Efterlevelsespensionen efter lovens § 48 er også en pensionsydelse i forordningens forstand.

Supplerende pensionsydelse til folkepensionister efter lovens § 72d kan tillige udbetales i et andet medlemsland.

Helbredstillæg efter lovens § 14a. Helbredstillægget er at anse som en naturalydelse ved sygdom i forhold til forordningen.

Bestemmelsen om helbredstillæg giver vanskeligt stillede pensionister mulighed for at få hjælp til egenbetalingen, hvis der er et behov for sygesikringsydelse. Pensionister med bopæl i andre medlemslande, og med midlertidigt ophold i Danmark kan også få helbredstillæg, hvis der opstår et akut behov. Hvis der er tale om ansøgninger fra pensionister med bopæl i andre medlemslande, behandles sagerne i Pensionsstyrelsen.

I henhold til grundforordningens artikel 1, bogstav w), forstås ved udtrykket pension, at det ikke alene dækker pensioner, men også renter og kapitalbeløb, der kan træde i stedet for pensioner, og udbetalinger,

der foretages som refusion af bidrag, samt med forbehold af bestemmelserne i afsnit III, forhøjelser i form af reguleringstillæg eller andre tillæg.

Se nærmere om efterladtepensioner i kapitel VII, om tjenestemandspensioner i kapitel XV og ATP i kapitel XVI.

Kapitel IV

FORORDNINGENS GEOGRAFISKE ANVENDELSESOMRÅDE

Forordningen anvendes indenfor EU- landene:

EØS- området omfatter følgende lande i Europa og oversøiske områder:

Azorerne (Portugal)
Balearerne (Mallorca, Ibiza)(Spanien)
Belgien
Bulgarien
Ceuta (Spanien)
Cypern (syd-ø)
Danmark
De Kanariske øer (Spanien)
Estland
Finland
Frankrig
Gibraltar (Storbritannien)
Grækenland
Guadeloupe (Frankrig)
Guyana (Frankrig)
Hebriderne (Storbritannien)
Irland
Isle of Wight (Storbritannien)
Italien
Letland
Litauen
Luxembourg
Madeira (Portugal)
Malta
Martinique (Frankrig)
Nederlandene
Polen
Portugal
Reunion (Frankrig)
Rumænien
Slovakiet
Slovenien
Spanien
Storbritannien og Nordirland
Sverige
Tjekkiet

Følgende lande/oversøiske territorier er ikke EØS- lande:

Alderney (Storbritannien)
Anguilla (Storbritannien)
Arktiske territorier (Frankrig)
Aruba (Nederlandene)
Cayman Islands (Storbritannien)
Cypern (nord-ø)
De britiske antarktiske territorier (Storbritannien)
De Nederlandske Antiller (Nederlandene)
Det britiske territorium i det Indiske Ocean (Storbritannien)
Falkland øerne (Storbritannien)
Fransk Polynesien (Frankrig)
Færøerne (Danmark)
Grønland (Danmark)
Guernsey (Storbritannien)
Isle of Man (Storbritannien)
Jersey (Storbritannien)
Jomfruøerne (Storbritannien)
Mayotte, Saint Pierre
Miquelon (Frankrig)
Montserrat (Storbritannien)
Ny Caledonien (Frankrig)
Pitcairn (Storbritannien)
Sandwich øerne (Storbritannien)
Sct. Helena (Storbritannien)
South Georgia (Storbritannien)
Turks & Caico Island (Storbritannien)
Vatikanet
Wallis & Futuna øerne (Frankrig)

Tyskland
Ungarn
Østrig
Ålandsøerne (Finland)

EFTA- landene (Norge, Island, Liechtenstein og Schweiz) skal først tilslutte sig EU's regelsæt for, at de nye forordninger kan finde anvendelse i forhold til disse lande. Indtil EFTA- landene har tilsluttet sig EU's regelsæt skal man fortsat anvende regler i de nuværende EF-forordninger om koordinering af sociale sikringsordninger 1408/1971 og 574/1974 i forhold til disse lande.

Vejledningen vil blive opdateret, når EFTA-landene har tilsluttet sig EU's regelsæt.

Særligt vedrørende Færøerne og Grønland

Færøerne og Grønland er ikke medlem af EU. Danske statsborgere eller andre personer, som har fast bopæl på disse områder, er derfor ikke omfattet af forordningen. Færøerne og Grønland har tilsluttet sig Nordisk Konvention om Social Sikring.

På pensionsområdet betyder det, at andre nordiske statsborgere har ret til at få udbetalt pension fra de andre nordiske lande, når de bor på Færøerne og Grønland, bortset fra dansk pension. Tilsvarende er der ret til at få udbetalt færøsk og grønlandsk pension ved bopæl indenfor EØS-området, bortset fra bopæl i Danmark. Mellem Danmark, Færøerne og Grønland (Rigsfællesskabet), gælder der særlige regler.

Kapitel V

PERSONKREDS

Hvilke personer, der er omfattet af forordningens personkreds

I artikel 2 i grundforordningen er det fastsat hvilke personer, der er omfattet af grundforordningen (personkredsen). Efter denne bestemmelse gælder grundforordningen for personer, der er statsborgere i et land, som er medlem af EØS.

Danske statsborgere er således omfattet af grundforordningen, da Danmark er EU-medlem. EU-medlemskabet omfatter ikke Færøerne og Grønland, og grundforordningen gælder derfor ikke på Færøerne og Grønland, men da færinger og grønlandere er danske statsborgere, gælder grundforordningens lovvalgsbestemmelser også for dem, når de har bopæl inden for det geografiske anvendelsesområde, se pkt. 9 og 10 i *DEL I: A. Generel introduktion til EF- reglerne og B. Fælles regler i forordning 883/2004*.

Grundforordningen gælder desuden for statsløse og flygtninge, som er bosat i et medlemsland.

Som "statsløs" betragtes en person, der er omfattet af artikel 1 i konventionen om statsløse personers retsstilling, undertegnet i New York i 1954.

Som "flygtning" betragtes en person, der er omfattet af artikel 1 i konventionen om flygtnings retsstilling, undertegnet i Geneve i 1951 og med en protokoltilføjelse i 1967. Flygtninge ifølge ovennævnte konvention identificeres i Danmark ved, at de er tildelt en opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 1 eller § 8, stk. 1.

Kommunerne kan i UdlændingeInformationsPortalen www.nyidanmark.dk/uip finde oplysning om udlændinges nationalitet, opholdsgrundlag og historik. Flygtninge, der er omfattet af ovennævnte konvention om flygtnings retsstilling, kan identificeres ved, at de er tildelt opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7 eller § 8. En statsløs kan også være flygtning og dermed omfattet af konventionsreglerne. Statsløse kan imidlertid have ophold på andet grundlag end asyl, f.eks. som familiesammenførte eller lønmodtagere.

Hvis der er tvivl om en person, der har status som flygtning i Danmark, er flygtning i konventionens forstand, kan der rettes henvendelse til Udlændingetjeneste.

Herudover gælder grundforordningen ikke direkte for personer, der ikke er statsborgere i et land, som er medlem af EØS, såkaldte tredjelandes statsborgere.

Ved forordning nr. 859/2003 er bestemmelserne i forordning 1408/71 og 574/72 udvidet til også at gælde tredjelandesstatsborgere. Denne forordning er imidlertid vedtaget med hjemmel i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, artikel 63, stk. 4. Regler med hjemmel i denne artikel gælder ikke for Danmark på grund af Danmarks retlige forbehold.

Der forventes vedtaget en forordning til afløsning af 859/2003. Danmark deltager heller ikke i denne.

Danmark kan derfor ikke bruge grundforordningens regler på tredjelandes statsborgere. Det er de nationale danske regler, der skal anvendes på disse personer.

Familiemedlemmer til en person, der er omfattet af FO 883/04, er dog uanset nationalitet omfattet af forordningens personkreds og skal ligebehandles med medlemslandets egne statsborgere, jf. forordningens art. 2 og art. 4. Det betyder, at familiemedlemmet skal ligebehandles med medlemslandets egne statsborgere for så vidt angår optjening af pension, og at pensionen kan tillægges og udbetales i udlandet på samme betingelser som for en dansk statsborger. I forhold til dansk lovgivning er det ægtefælle samt børn under 18 år, der betragtes som familiemedlemmer.

Ex: En svensk statsborger er gift med en russisk statsborger. Ægteparret flytter fra Sverige til Danmark. Efter 4 års fast bopæl i Danmark fylder begge ægtefæller 65 år.

Den svenske statsborger er omfattet af forordningens personkreds som statsborger i et medlemsland. Den russiske statsborger er omfattet af forordningens personkreds som familiemedlem. Begge ægtefæller har optjent ret til 4/40 af en fuld dansk folkepension.

Særligt om efterladte

Efter dansk lovgivning om social pension kan der ikke tilkendes efterladtepension. Ydelser efter pensionsloven tilkendes enten som førtidspension eller folkepension til personer, der har erhvervet en selvstændig ret, såfremt betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Efterladte ægtefæller: I Danmark er lov om enkepension ophævet med virkning fra 1. januar 1984. I bilag XI til forordningen er der imidlertid særlige regler for visse grupper af efterlevende ægtefæller til en person, der var omfattet af forordningens personkreds. Det er regler, der har betydning for pensionsberegningen for den efterlevende ægtefælle. Disse regler er nærmere beskrevet i kapitel VII.

Efterladte børn: I dansk lovgivning om social pension er der ikke regler om pension til efterladte børn. Når der modtages en ansøgning fra udlandet om dansk pension til et efterladt barn, evt. i forbindelse med en ansøgning om dansk pension til en efterladt ægtefælle, skal der træffes afgørelse om, at der ikke er ret til pension efter danske regler til efterladte børn.

Kapitel VI

LOVVALG

I vejledningen om lovvalg findes en udførlig gennemgang af forordningens lovvalgsregler. Det er vigtigt at kende til reglerne, da disse har afgørende betydning for om en person er omfattet af dansk lovgivning om social sikring, herunder dansk lovgivning om social pension.

Lovvalg – hvilket lands lovgivning anvendes

I grundforordningens afsnit II er fastsat en række regler der afgør, hvilket lands lovgivning, der skal anvendes, også kaldet lovvalg. Reglerne anvendes til at afgøre, efter hvilket lands lovgivning en persons rettigheder skal bedømmes. I en situation, hvor forordningens regler skal anvendes, skal der først tages stilling til, hvilket lands lovgivning der skal anvendes, inden der kan træffes afgørelse om de faktiske rettigheder.

Lovvalgsreglerne afgør ikke i sig selv, om der er ret til ydelser eller pligt til betaling af bidrag mv. De udpeger alene det land, hvis lovgivning en evt. ret/pligt skal vurderes efter.

Hvis lovvalget peger på Danmark, er det dansk lovgivning om social pension, der skal anvendes. Hvis lovvalgsreglerne omvendt peger på Tyskland, er det tysk og ikke dansk lovgivning om social pension, der skal anvendes.

Det er en forudsætning for anvendelse af lovvalgsreglerne, at den pågældende person hører under forordningens personsreds, se kapitel V.

Ét lands lovgivning

Det er en regel, at en person kun kan være omfattet af ét medlemslands lovgivning ad gangen.

Der kan altså ikke samtidig anvendes to eller flere landes lovgivning for samme sociale sikringsgren eller ydelsestype. Der kan heller ikke samtidig anvendes ét lands lovgivning for visse sikringsgrene/ydelsestyper og et andet lands lovgivning for andre.

Når der er truffet et lovvalg, afhænger det af reglerne i den nationale lovgivning, om der kan være ret til en ydelse.

Lønnet og selvstændig virksomhed i ét land

En person, der har lønnet eller selvstændig beskæftigelse i ét medlemsland, er omfattet af beskæftigelseslandets lovgivning.

Det er hovedreglen for erhvervsaktive personer, at de er omfattet af lovgivningen i beskæftigelseslandet. Dette gælder uanset andre forhold som f.eks. hvor arbejdsgiveren eller den selvstændige virksomhed har hjemsted, hvor den beskæftigede bor inden for EØS eller hvor der betales skat.

Det afgørende er, hvor arbejdet rent fysisk udføres.

Eksempel: En person, der bor i Danmark og arbejder i Sverige for en svensk virksomhed, er omfattet af svensk lovgivning.

Eksempel: En person, der bor i Sverige og udelukkende arbejder i Danmark for en virksomhed, der har hjemsted i Finland, er omfattet af dansk lovgivning.

Der er ikke nogen fælles definition i de danske love af lønnet eller selvstændig beskæftigelse. Efter praksis anvendes i lovvalgssituationerne sygedagpengelovens definition.

En person, der modtager sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge og andre sikringsydelse, der midlertidigt træder i stedet for arbejdsindtægt fra Danmark, er omfattet af dansk lovgivning om social sikring og dermed dansk lovgivning om pension.

Arbejde på skib

En person, der udøver beskæftigelse om bord på et skib, er omfattet af lovgivningen i det land, hvis flag skibet fører.

Hvis personen bor i det land, hvor arbejdsgiveren har hjemsted og lønnen udbetales herfra, så er personen dog omfattet af lovgivningen i bopælslandet, uanset hvilket flag skibet fører.

Eksempel: Hvis en svensk statsborger arbejder på et skib, der fører dansk flag, er den svenske statsborger omfattet af dansk lovgivning om social pension. Hvis den svenske statsborger imidlertid bor i Sverige, og er ansat af et rederi med hjemsted i Sverige og har får sin løn fra det svenske rederi, er han omfattet af svensk lovgivning om social pension, selvom skibet fører dansk flag.

Tjenestemænd og dermed ligestillede

Tjenestemænd og dermed ligestillede er omfattet af lovgivningen i det medlemsland, i hvis forvaltning de er ansat.

Personer, der arbejder for offentlig(e) dansk(e) arbejdsgiver(e), er omfattet af dansk lovgivning. Det gælder også, selv om arbejdet udføres i andet land end Danmark og uanset varigheden. Det er en forudsætning, at den pågældende udelukkende arbejder for offentlig(e) dansk(e) arbejdsgiver(e).

Værnepligtige

Personer, der aftjener værnepligt (militær eller civil), er omfattet af lovgivningen i det land, værnepligten aftjenes for.

Ikke-erhvervsaktive

Personer, som ikke er erhvervsaktive, er omfattet af lovgivningen i bopælslandet.

Særregler

Der findes en lang række særregler for lovvalg. Disse gælder som undtagelser til de ovennævnte regler. I vejledningen *DEL II: Lovvalg, den lovgivning, der skal anvendes* findes en udførlig gennemgang af alle lovvalgsreglerne.

Særlige lovvalgsaftaler med Sydslesvig

De særlige lovvalgsaftaler med Sydslesvig skal dog omtales her.

Efter art. 16, stk. 1, i FO 883/04 (tidligere art. 17 i FO 1408/71), kan to eller flere medlemsstater indgå en aftale, der er udtagelser til de ovennævnte regler til fordel for visse personer eller personkategorier.

Danmark og Tyskland har indgået en sådan aftale for personer, der er ansat på danske vilkår ved

- Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
- Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig
- Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Aftalen medfører, at disse personer er omfattet af dansk lovgivning om social sikring, så længe de er beskæftiget ved de ovennævnte institutioner, dog tidligst fra 1. april 1973. Det er en betingelse for ret til dansk pension for beskæftigelsesperioder, at der ikke samtidig har været indbetalt pligtbidrag til en tysk social pensionsforsikringsordning.

Kapitel VII

OPTJENING AF RETTEN TIL DANSK SOCIAL PENSION

Optjening efter pensionslovene

Ret til dansk social pension optjenes efter de danske pensionslove ved fast bopæl i Danmark eller dermed sidestillede perioder.

Hvilke perioder, der sidestilles med fast bopæl, fremgår af pensionslovens § 8. Familiemedlemmer til en person, der får beregnet optjeningstid efter § 8, kan også få disse tider beregnet som faktisk bopælstid i Danmark (se punkt 37 i Socialministeriets vejledning nr. 53 af 31. august 2007 om folkepension). Der skal ses bort fra perioder, hvor der samtidig optjenes ret til pension i et andet land.

Personer, der er omfattet af forordningens personkreds, optjener også ret til dansk pension, hvis de udøver lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed under dansk lovgivning. Dette er en videreførsel af den praksis, der er på området. Ved udøvelse af lønnet beskæftigelse forstås en person, der som beskæftiget i en arbejdsgivers tjeneste, er omfattet af lovgivningen om Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP). Ved udøvelse af selvstændig virksomhed forstås en person, der i medfør af sygedagpengeloven har ret til sygedagpenge på grundlag af anden erhvervsindtægt end lønindtægt.

Ligestilling af ydelser

Efter grundforordningens artikel 5 skal der ske ligestilling af ydelser, indtægter, begivenheder og forhold. Hvis ydelser efter sociale sikringsordninger eller andre indtægter tillægges retsvirkning efter det kompetente lands lovgivning, finder bestemmelserne i denne lovgivning ligeledes anvendelse på tilsvarende ydelser, der er erhvervet i henhold til lovgivningen i et andet medlemsland, eller på indtægter erhvervet i et andet medlemsland.

Tilkendelse af en dansk førtidspension tillægges efter dansk pensionslovgivning den retsvirkning, at der ikke længere optjenes ret til pension, hverken førtids- eller folkepension. Tilkendelse af en førtidspension fra et andet medlemsland skal derfor tillægges samme retsvirkning.

Forordningens art. 5 betyder således, at der ikke optjenes ret til dansk social pension, når en person allerede er tilkendt en førtidspension i et andet medlemsland. *Dette er en væsentlig ændring i forhold til den tidligere forordning.*

Eksempel: En 50-årig tysk statsborger flytter til Danmark efter at han er blevet tilkendt tysk invaliditætsrente. Han vil aldrig kunne få hverken dansk førtids- eller folkepension, da han under hele sin bopælsperiode i Danmark har modtaget tysk invaliditætsrente. Tilkendelse af tysk invaliditætsrente ligestilles med tilkendelse af en dansk førtidspension, og tillægges den retsvirkning, at der ikke længere kan optjenes ret til dansk social pension.

Særligt om efterladte ægtefæller

Den danske lovgivning indeholder ikke regler om pension til efterladte ægtefæller. Lov om enkepension blev afskaffet pr. 1. januar 1984.

Imidlertid er der i grundforordningens bilag XI medtaget særlige regler vedrørende pensionsberegningen for efterlevende ægtefæller til en person, der var omfattet af grundforordningen.

Det drejer sig om en efterlevende ægtefælle til en person, der har tilbagelagt beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig erhvervsvirksomhed i Danmark som grænsearbejder eller sæsonarbejder.

Ved sæsonarbejde forstås et af årtiderne betinget arbejde, der automatisk gentager sig hvert år. Ved grænsearbejder forstås en person, som har lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i ét land, men som er bosat i et andet, hvortil han som hovedregel vender tilbage hver dag eller mindst en gang om ugen.

Det drejer sig også om en efterlevende ægtefælle til en person, der har tilbagelagt beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig erhvervsvirksomhed i Danmark før 1. januar 1984, bortset fra grænsearbejdere og sæsonarbejdere.

Den efterlevende ægtefælle kan under visse betingelser få en afledet ret til (arve) afdødes danske beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig erhvervsvirksomhed.

Det vil sige, at perioden skal anses som en bopælsperiode, der er tilbagelagt i Danmark af den efterlevende ægtefælle, når pensionen skal beregnes for denne person.

Den efterlevende ægtefælle skal selvstændigt opfylde de materielle betingelser for at få førtidspension eller folkepension.

Betingelserne for, at en efterlevende ægtefælle kan få en afledet ret til afdødes optjeningsperioder i Danmark er følgende:

- at ægtefællerne i optjeningsperioderne var gift med hinanden, og ikke var separerede eller levede faktisk adskilt på grund af uoverensstemmelser
- at den efterlevende ægtefælle i optjeningsperioden boede i et andet medlemsland

Hvis optjeningsperioden falder sammen med perioder, i hvilke den efterlevende ægtefælle selv optjente ret til pension efter en tvungen ordning i et andet land, eller med perioder, i hvilken den efterlevende

ægtefælle modtog pension fra et andet land, fragår sådanne perioder i optjeningstiden. Dog regnes disse perioder med, hvis det årlige pensionsbeløb ikke overstiger halvdelen af den sociale pensions grundbeløb. Der er ikke krav om, at den efterladte ægtefælle skal være statsborger i et medlemsland.

Særligt om ansatte ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Danmark har indgået en særlig pensionsaftale for danske og tyske lærere og børnehavepædagoger, der er eller har været ansat ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Aftalen medfører, at disse personer har optjent ret til dansk pension for de år, i hvilke de har været medlemmer af Pensionsfonden af 1951, og de ikke samtidig har indbetalt pligtbidrag til en tysk pensionsforsikringsordning.

Ifølge en fortolkning af § 8 i lov om social pension optjener familiemedlemmer til disse personer også ret til dansk pension, forudsat at familiemedlemmet ikke selv har optjent ret til pension i samme periode.

Kapitel VIII

MINDSTE OPTJENINGSTID

Mindsteoptjeningstiden efter pensionslovene

Det fremgår af de danske pensionslove, at retten til dansk pension er betinget af mindst 3 års fast bopæl i Danmark mellem det fyldte 15. og 65. år (pensionslovenes § 4). For at åbne for retten til dansk pension kræves altså en mindsteoptjeningstid i Danmark på 3 år.

Kravet om, at mindsteoptjeningstiden skal være dansk, kan i nogle tilfælde fraviges for personer, der er omfattet af forordningen.

I det følgende beskrives de regler, der gælder for forordningens personkreds.

Sammenlægningsprincippet - åbning for retten til dansk pension

Sammenlægningsprincippet fremgår af grundforordningens artikel 6.

Princippet har betydning, hvis der i lovgivningen om sociale sikringsydelser er fastsat betingelser om, at ansøgeren skal have tilbagelagt forsikrings-, beskæftigelses- eller bopælsperioder i et bestemt tidsrum i det pågældende land for at opnå ret til denne ydelse.

Det følger af bestemmelsen, at der i sådanne tilfælde skal medregnes perioder, som ansøgeren har tilbagelagt i et eller flere af de andre medlemslande. Der er således tale om sammenlægning af perioder med henblik på åbning af ret til en ydelse.

Sammenlægningsprincippet medfører, at det er muligt at sammenlægge danske optjeningsperioder med perioder, hvori der er optjent ret til pension i andre medlemslande, for dermed at opfylde 3 års kravet i pensionslovene.

Dog skal minimum ét af årene være tilbagelagt i Danmark. Grundforordningens art. 57 fritager nemlig for beregning af pension for mindre end ét år, når landets egen lovgivning ikke kræver det. Til gengæld skal de andre berørte medlemslande medregne disse perioder, når de foretager den særlige pro rata beregning.

Eksempel: En person har optjent ret til pension i Danmark i 1 år og 2 måneder på baggrund af bopæl. Pågældende har optjent ret til pension i Sverige på baggrund af 2 års beskæftigelse. Sammenlægningsprincippet medfører, at kravet om mindst 3 års optjeningstid for åbning af retten til dansk pension er opfyldt. Den danske pension skal beregnes på baggrund af 1 år og 2 måneders optjeningstid. De svenske tider medregnes altså ikke ved fastsættelsen af pensionens størrelse, men udelukkende ved fastsættelse af mindsteoptjeningstiden for åbning af retten til dansk pension.

Danmarks særregler – hvilke personer sammenlægningsprincippet ikke finder anvendelse på

Sammenlægningsprincippet gælder som udgangspunkt for alle personer, der er omfattet af forordningens personkreds.

Danmark har imidlertid vedtaget en række særregler, når det drejer sig om dansk social pension. Særreglerne findes i bilag XI, pkt. 2, bogstav a) og b) til grundforordningen.

Danmark har her undtaget visse ikke-erhvervsaktive personer fra at kunne sammenlægge.

Sammenlægningsprincippet gælder ikke for personer, som ikke er eller har været erhvervsaktive i et medlemsland enten ved lønnet eller selvstændig beskæftigelse, jf. bilagets pkt. 2, bogstav a).

Denne begrænsning i pkt. 2, bogstav a) finder dog ikke anvendelse for familiemedlemmer til personer, der er eller har været erhvervsaktive i Danmark og heller ikke for studerende i Danmark og deres familiemedlemmer, jf. bilagets art. 2, bogstav b). Disse har således ret til sammenlægning selvom de ikke har været erhvervsaktive.

Det er ikke i bilaget defineret hvornår en person anses for at være studerende. Efter praksis defineres en studerende som en person, der studerer eller følger en faglig uddannelse, der fører frem til et uddannelsesbevis, som anerkendes officielt af myndighederne.

Eksempel: Et svensk ægtepar flytter til Danmark. Hustruen har aldrig arbejdet eller studeret. Manden har både arbejdet og studeret i Sverige, men ikke i Danmark. Efter 2 år bliver begge ægtefæller 65 år og søger om dansk og svensk folkepension. Manden kan sammenlægge med svenske tider til åbning af 3-års kravet for retten til dansk pension. Han har været erhvervsaktiv i et medlemsland. Hustruen kan ikke sammenlægge med eventuelle svenske tider til åbning af 3-års kravet for retten til dansk pension. Hun har ikke været erhvervsaktiv i et medlemsland, hun har ikke været studerende i Danmark og hun er ikke familiemedlem til en person, der har været erhvervsaktiv/studerende i Danmark.

Kapitel IX

RETEN TIL AT FÅ DANSK PENSION I UDLANDET

Det fremgår af de danske pensionslove, at der som hovedregel gælder et krav om bopæl i Danmark, både på det tidspunkt, hvor der tilkendes pension og ved udbetaling af pensionen.

Dette krav er i vidt omfang ophævet for personer, der er omfattet af forordningens personkreds.

Eksportabilitetsprincippet

Eksportabilitetsprincippet er udtrykt i grundforordningens artikel 7.

Det fremgår af bestemmelsen, at medmindre andet er fastsat i forordningen må kontantydelse, som en person har krav på efter lovgivningen i et medlemsland eller efter forordningen, ikke nedsættes, ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges med den begrundelse, at pågældende er bosat i et andet medlemsland end det, hvor den udbetalende institution er beliggende.

Eksportabilitetsprincippet betyder, at der skal være adgang til at modtage sociale ydelser i andre medlemslande. Ydelser efter forordningen kan både tilkendes og udbetales i et andet medlemsland.

Eksempel: En græker, der har boet og arbejdet i Danmark i 4 år, fylder 65 år. Han bliver tilkendt 4/40 af en fuld dansk folkepension. Han vil gerne flytte tilbage til Grækenland. Han kan tage hele pensionen med, også pensionstillæg, da pensionen ikke må nedsættes ved flytning til et andet medlemsland.

Danmarks særregler – hvilke personer eksportabilitetsprincippet ikke finder anvendelse på

En person, der hører under forordningens personkreds, kan som udgangspunkt få tilkendt og udbetalt dansk pension, uanset i hvilket medlemsland pågældende har bopæl.

Danmark har imidlertid vedtaget en række særregler, når det drejer sig om dansk social pension. Særreglerne findes i bilag XI, pkt. 2, bogstav a) og b) til grundforordningen.

Danmark har i bilaget undtaget visse ikke-erhvervsaktive personer fra forordningens eksportabilitetsprincip.

Eksportabilitetsprincippet gælder ikke for personer, som ikke er eller har været erhvervsaktive i et medlemsland enten ved lønnet eller selvstændig beskæftigelse, jf. bilagets pkt. 2, bogstav a).

Denne begrænsning i pkt. 2, bogstav a) finder dog ikke anvendelse for familiemedlemmer til personer, der er eller har været erhvervsaktive i Danmark og heller ikke for studerende i Danmark og deres familiemedlemmer, jf. bilagets pkt. 2, bogstav b). Disse personer (studerende i DK + familiemedlemmer til erhvervsaktive/studerende i DK) har således ret til eksport af dansk pension selvom de ikke har været erhvervsaktive.

Eksempel: En portugisisk statsborger, der aldrig har været erhvervsaktiv, kan ikke få tillagt dansk førtidspension under bopæl i Portugal, trods 4 års bopæl i Danmark. Hvis den portugisiske statsborger var studerende, mens han boede i Danmark, vil han kunne få tillagt dansk førtidspension under bopæl i Portugal.

Det er ikke i bilaget defineret hvornår en person anses for at være studerende. Efter praksis defineres en studerende som en person, der studerer eller følger en faglig uddannelse, der fører frem til et uddannelsesbevis, som anerkendes officielt af myndighederne.

Forordningens eksportabilitetsprincip har betydning i de tilfælde, hvor reglerne i de danske pensionslove for eksport ikke er opfyldte. En person, der er omfattet af forordningens personkreds, har altid ret til eksport, hvis reglerne i de danske pensionslove for eksport er opfyldte, uanset om personen har været erhvervsaktiv eller ej. Dette er en følge af forordningens ligebehandlingsprincip, jf. nærmere om ligebehandlingsprincippet nedenfor.

Eksempel: En tysk statsborger bliver efter 10 års bopæl i Danmark tilkendt dansk førtidspension. Han har aldrig været erhvervsaktiv/studerende. Pågældende kan tage sin førtidspension med til Tyskland, selvom han aldrig har været erhvervsaktiv/studerende, da han opfylder den danske 10-års regel for eksport.

Dette er en følge af ligebehandlingsprincippet. Den tyske statsborger skal ligebehandles med en dansk statsborger, og har derfor samme ret til eksport som en dansk statsborger efter pensionslovens § 3. En dansk statsborger kan efter pensionslovens § 3 medtage sin pension til udlandet, hvis pågældende har boet i Danmark i mindst 10 år umiddelbart inden tilkendelsen af den danske pension. Der er ikke noget krav om, at den danske statsborger skal have været beskæftiget/studerende for at få denne ret til eksport efter pensionslovens § 3.

Eksempel: En fransk statsborger bliver efter 20 års bopæl i Danmark tilkendt dansk folkepension. Pågældende har aldrig arbejdet eller studeret. Han kan medtage folkepensionen ved flytning til Frankrig, bortset fra pensionstillæg, selvom han aldrig har arbejdet/studeret.

Den franske statsborger skal ligebehandles med en dansk statsborger. En dansk statsborger kan efter pensionslovens § 3 medtage folkepensionen til udlandet, bortset fra pensionstillæg, hvis pågældende har boet i Danmark i mindst 10 år umiddelbart inden tilkendelsen af pensionen. Den franske statsborger har derfor samme ret.

Nærmere om ligebehandlingsprincippet

Ligebehandlingsprincippet er udtrykt i forordningens artikel 4.

Ligebehandlingsprincippet medfører, at personer, der er omfattet af forordningen, har de samme rettigheder og pligter i henhold til et medlemslands lovgivning som medlemslandets egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i forordningen.

Ligebehandlingsprincippet er nærmere omtalt i vejledningen generel introduktion og fælles regler.

Princippet betyder, at personer, der er omfattet af forordningen, har ret til eksport af dansk pension på samme betingelser, som gælder for danske statsborgere efter de danske pensionslove.

Kravet i de danske pensionslove om, at man skal være dansk statsborger, for at få ret til eksport af dansk pension, er således fraveget i forhold til forordningens personkreds.

Ankestyrelsen traf i principafgørelse P-30-05 afgørelse om, at en EU-statsborger havde samme ret som en dansk statsborger til at medtage folkepensionen til Afrika i henhold til pensionslovens § 3.

Som følge af forordningens ligebehandlingsprincip og EF-domstolens praksis har personer omfattet af forordningen ligeledes ret til eksport af dansk pension til et konventionsland på samme betingelser, som gælder for danske statsborgere. Ved konventionsland forstås et land, med hvem Danmark har indgået en overenskomst om social sikring.

I sagen C-55/00, Gottardo, fastslog EF-domstolen, at forbuddet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet også indebærer et krav om ligebehandling i forhold til overenskomster med tredjelande.

Eksempel: En tysk statsborger har boet i Danmark i 6 år. Han har nu bopæl i Chile. Efter konventionen mellem Danmark og Chile om social sikring kan danske statsborgere få tilkendt og udbetalt pension under bopæl i Chile, såfremt de har haft 3 års bopæl i Danmark mellem det fyldte 15. og 65. år. Som følge af ligebehandlingsprincippet vil den tyske statsborger kunne få tilkendt og udbetalt dansk pension i Chile efter de samme betingelser.

Der henvises i øvrigt til Socialministeriets vejledning om folkepension efter lov om social pension nr. 53 af 31. august 2007, kapitel 5-7.

Kapitel X

PENSIONSBEREGNINGEN

Forbud mod dobbeltydelser og ligestilling af ydelser, indtægter mv.

Grundforordningens artikel 10 indeholder et forbud mod dobbeltydelser.

Medmindre andet fremgår, kan der ikke med hjemmel i forordningen tillægges eller bevarer ret til flere ydelser af samme art på grundlag af samme tvungne forsikringsperiode.

Forordningens artikel 5 indeholder bestemmelser om ligestilling af ydelser, indtægter, begivenheder og forhold.

Artiklen fastslår, at i det omfang, et medlemslands lovgivning indeholder bestemmelser om, at ydelser efter sociale sikringsordninger eller andre indtægter tillægges retsvirkning efter den nationale lovgivning, finder disse bestemmelser tillige anvendelse på ydelser og indtægter, der er opnået i et andet medlemsland.

Artiklen fastslår videre, at i det omfang indtrædelse af visse begivenheder eller forhold tillægges retsvirkning efter den nationale lovgivning, finder disse bestemmelser tillige anvendelse, når tilsvarende forhold eller begivenheder er indtrådt på et andet medlemslands område.

Det betyder, at de rettigheder og pligter som danske statsborgere har efter pensionsloven også gælder for den kreds af personer, der er omfattet af personkredsen i artikel 2 i grundforordningen.

Artikel 5 er nærmere beskrevet i vejledningen generel introduktion og fælles regler.

Artikel 5 og 10 gælder kun, såfremt der ikke er fastsat andre bestemmelser i grundforordningen.

I grundforordningens afsnit III, kapitel 4 og 5 er der fastsat særlige regler for beregning og fastsættelse af ydelser ved invaliditet og alders- og efterladtepensioner.

Dette skyldes, at en person skal kunne sammenstykke en hel pension af flere brøkpensioner på baggrund af optjeningsperioder i flere medlemslande.

Forordningens regler om fastsættelse og beregning af ydelser ved invaliditet og alderdom tager netop sigte på dette formål, jf. nærmere herom nedenfor.

Personer, der udelukkende har været omfattet af dansk lovgivning

For personer, der udelukkende har været omfattet af dansk lovgivning, fastsættes størrelsen af en dansk pension efter de bestemmelser, der gælder i de danske pensionslove. Dette gælder både ydelser ved invaliditet og ydelser ved alderdom.

Eksempel: En dansk mand, der har boet og arbejdet i Danmark, har nu fast bopæl i Italien. Han søger om dansk førtidspension. Han har ikke optjent ret til pension i andre lande. Størrelsen af hans pension skal derfor fastsættes udelukkende efter de bestemmelser, der gælder i de danske pensionslove.

Personer, der har været omfattet af lovgivningen i to eller flere medlemslande

Når en person har været omfattet af lovgivningen i flere medlemslande, skal forordningens koordineringsregler anvendes, når ydelser ved invaliditet og alders- og efterladtepensioner skal fastsættes og beregnes.

I forordningens afsnit III, kapitel 4, findes reglerne om ydelser ved invaliditet.

I forordningens afsnit III, kapitel 5, findes reglerne for alders- og efterladtepensioner.

Ydelser ved invaliditet

I forhold til de danske pensionslove er ydelser ved invaliditet førtidspension.

Type A- eller B-lovgivning

I grundforordningens afsnit III, kapitel 4, findes koordineringsreglerne vedrørende ydelser ved invaliditet.

Der sondres her mellem, om en person har været omfattet af type A-lovgivning eller type B-lovgivning.

Det fremgår af artikel 44, at der ved type A-lovgivning forstås, at størrelsen af ydelserne ved invaliditet er uafhængig af forsikrings- eller bopælsperiodens længde. For at der er tale om en type A-lovgivning, skal ydelsen tillige være medtaget i bilag VI af den kompetente medlemsstat.

Ved type B-lovgivning forstås enhver anden lovgivning.

Efter de danske pensionslove er størrelsen af dansk førtidspension afhængig af optjeningstiden.

Dansk førtidspension er derfor at betragte som en type B-lovgivning i forordningens forstand.

Efter grundforordningens artikel 46, stk. 1 har en person, der udelukkende har været omfattet af type B-lovgivning eller af både type A- og B-lovgivning, ret til ydelser efter forordningens kapitel 5, der omhandler alders- og efterladtepensioner, dog under hensyn til artikel 46, stk. 3.

Ifølge artikel 46, stk. 3 er en afgørelse, der er truffet i et medlemsland vedrørende en ansøgers invaliditetsgrad, bindende for institutioner i andre berørte medlemslande. Dette gælder dog kun, hvis det i bilag VII til grundforordningen er anerkendt, at der er overensstemmelse med de fastlagte kriterier for invaliditetsgraden i medlemslandenes lovgivning. Danmark er ikke opført i bilaget.

Det vil sige, at Danmark ikke er bundet af de berørte institutioners afgørelser om invaliditet.

Koordineringsreglerne i kapitel 5 skal altså anvendes, både når det drejer sig om fastsættelse og beregning af dansk førtidspension og folkepension, se nærmere nedenfor.

Ligesom koordineringsreglerne i kapitel 5 som udgangspunkt skal anvendes, når der skal fastsættes ydelser på grund af forværring af invaliditet.

Overgang fra ydelser ved invaliditet til ydelser ved alderdom

Ydelser ved alderdom, som skal træde i stedet for ydelser ved invaliditet i henhold til et medlemslands lovgivning, skal også fastsættes i overensstemmelse med koordineringsreglerne i kapitel 5.

En person, der modtager ydelser ved invaliditet fra et medlemsland, men samtidigt kan gøre krav på ydelser ved alderdom fra et andet medlemsland, har dog fortsat ret til ydelser ved invaliditet efter de regler, der gælder i førstnævnte medlemsland. Dette fremgår af artikel 48, stk. 2.

Alders- og efterladtepensioner

I forordningens afsnit III, kapitel 5, beskrives koordineringsreglerne vedrørende alders- og efterladtepensioner.

Som beskrevet ovenfor skal kapitlets koordineringsregler også anvendes for så vidt angår ydelser ved invaliditet, når der er tale om personer, der er omfattet af type B-lovgivning.

Dette betyder, at fastsættelse og beregning af den danske førtidspension og folkepension skal foretages i overensstemmelse med koordineringsreglerne i forordningens kapitel 5.

Ydelsernes beregning og fastsættelse efter afsnit III, kapitel 5

Forordningens artikel 50 bestemmer, at når der indgives ansøgning om pension i ét medlemsland skal pensionen fastsættes i alle de medlemslande, hvor ansøger har været omfattet af lovgivningen. Ansøger kan dog vælge, at fastsættelsen af ydelser ved alderdom stilles i bero i ét eller flere medlemslande. Når ansøger senere ønsker at få fastsat en ydelse, der har været stillet i bero, skal der foretages fornyet beregning efter kapitlet.

Ifølge artikel 52 skal pensionen dels fastsættes efter de regler, der gælder i den nationale lovgivning, dels efter den særlige beregningsmetode, der fremgår af artikel 52, stk. 2, bogstav b).

Pensionsberegningen skal altså foretages efter national lovgivning og derefter efter reglerne i kapitel 5.

Prorata-temporis-princippet

Den særlige beregningsmetode fremgår af artikel 52, stk. 2, bogstav b), og er en prorata beregning.

Prorata beregning betyder beregning ”i forhold til tiden”. Meningen er, at en pensionist skal kunne sammenstykke en hel pension af flere brøkpensioner udregnet proportionalt i forhold til de optjeningsperioder, som pågældende har haft i et medlemsland.

Den særlige beregningsmetode går nærmere ud på, at hvert af de lande, i hvilke ansøgeren har optjent pensionsrettigheder, skal tage udgangspunkt i et teoretisk beløb. Det teoretiske beløb er det beløb, som ville være fremkommet, hvis samtlige optjeningsperioder havde været tilbagelagt i dette land. Herefter beregnes det faktiske beløb. Det faktiske beløb er et præcist udtryk for den andel af den samlede tid, som pågældende har optjent i netop dette land.

Undtagelse fra prorata-beregning

Artikel 52, stk. 4 giver dog mulighed for, at den særlige beregningsmetode kan undlades, når pensionsfastsættelsen efter den nationale lovgivning giver mindst det samme beløb, som pensionsfastsættelsen efter den særlige beregningsmetode efter artikel 52, stk. 1.

De nærmere betingelser for at undlade at pro rata beregne er:

- at tilfældet skal være omhandlet i del 1 i bilag VIII
- at den nationale lovgivning ikke indeholder bestemmelser om forbud mod dobbeltydelser som omhandlet i artikler 54 og 55
- at der ikke i et medlemsland er optjent mindre end 1 års pensionsret, som ikke udløser en pension

Ifølge bilag VIII skal pensionsansøgninger efter lov om social pension beregnes udelukkende efter de nationale regler. Dette skyldes, at fastsættelse af dansk pension efter bestemmelserne i pensionsloven giver et for pensionisten bedre eller samme resultat som det resultat, der ville kunne opnås ved anvendelse af den særlige beregningsmetode i forordningen.

Danmark har i bilag IX angivet, modsætningsvist, at almindelig folkepension og førtidspension ikke giver mulighed for anvendelse af artikel 54.

Den sidste betingelse for at undlade at prorata-beregne er, at artikel 57 ikke finder anvendelse.

Prorata-beregning kan således ikke undlades, hvis der i et andet medlemsland er optjent mindre end 1 års pensionsret, som ikke udløser en pension, fordi optjeningstiden er for kort.

Dette skyldes, at de øvrige berørte medlemslande skal medregne denne periode, når de fastsætter ydelsen efter den særlige beregningsmetode – prorata-beregningen. Dette fremgår af artikel 57, stk. 2.

Danmark er imidlertid fritaget for at prorata-beregne. I stedet skal Danmark, som kompetent institution, tage hensyn til en optjeningsperiode i et andet medlemsland på sammenlagt under ét år ved at medregne perioden til den faktiske optjeningstid i Danmark.

Formålet med bestemmelsen er, at personer, der har været omfattet af et medlemslands lovgivning i en periode på under ét år, ikke skal miste rettigheder alene af den grund, at medlemslandet ikke er forpligtet til at udrede en ydelse for denne periode.

Eksempel: En person har optjent ret til pension i Danmark på baggrund af 4 bopælsår. Derudover har pågældende optjent ret til pension i et andet medlemsland på baggrund af 6 måneders beskæftigelse. Perioden på 6 måneder udløser ikke ret til ydelser efter medlemslandets lovgivning. Efter forordningen er medlemslandet ikke forpligtet til at tilkende ydelser på grundlag af perioder på sammenlagt under ét år.

Derimod skal Danmark medregne de 6 måneder ved opgørelsen af den faktiske optjeningstid i Danmark. Det vil sige, at den danske pension skal beregnes på baggrund af 4 år og 6 måneders optjeningstid.

Hvis en person udelukkende har optjeningstider på under ét år i flere medlemslande, skal ydelserne alene udredes af det land, hvis betingelser den pågældende senest har opfyldt. Dette fremgår af artikel 57, stk. 3.

For Danmarks vedkommende betyder det, at de samlede optjeningstider skal være mindst 3 år. Pensionsydelsen skal herefter beregnes på grundlag af de samlede optjeningstider, som er tilbagelagt i medlemslandene.

Danmark opfylder således også ud fra ovennævnte eksempel alle betingelserne for at undlade at prorata-beregne. Dansk førtidspension og folkepension skal herefter udelukkende beregnes efter reglerne i pensionslovene.

Regler, der regulerer anvendelse af nationale antikumulationsregler

I kapitel 5 er der fastsat bestemmelser, der har til formål at regulere anvendelsen af de nationale regler om forbud mod dobbeltydelser.

Regler herom findes i grundforordningens artikel 53 og begrænser altså medlemslandenes mulighed for at tage hensyn til sociale sikringsydelser eller andre indtægter, der er oppebåret i et andet medlemsland, det vil sige, at reglerne begrænser medlemslandenes ret til at bruge regler om antikumulation.

Der skelnes her mellem ydelser af samme art og ydelser af forskellig art.

Ved sammenfald af ydelser af samme art forstås ydelser ved invaliditet, alderdom og til efterladte, som beregnes eller udredes på grundlag af forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt af en og samme person. Dette fremgår af artikel 53, stk. 1.

Danmark har i bilag XI, punkt 4 meddelt, at:

Såfremt en person, der oppebærer en dansk social pension, ligeledes har ret til en efterladtepension fra en anden medlemsstat, anses disse pensioner ved anvendelsen af dansk lovgivning for at være ydelser af samme art i artikel 53, stk. 1's forstand, forudsat, at den pågældende, hvis forsikrings- eller bopælsperiode danner grundlag for beregningen af efterladtepensionen, også har erhvervet ret til en dansk social pension”.

Det er altså en betingelse for at anse ovennævnte ydelser som ydelser af samme art, at afdøde også har erhvervet ret til dansk social pension.

Ved sammenfald af ydelser af forskellig art forstås sammenfald af ydelser, der ikke kan betragtes som ydelser af samme art i den under stk. 1. nævnte forstand, jf. artikel 53, stk. 2.

Hvis et medlemslands lovgivning indeholder bestemmelser om, at en ydelse ved invaliditet, alderdom eller til efterladte skal nedsættes (indtægtsreguleres), stilles i bero eller bortfalde, når der samtidig består ret til en ydelse af samme art eller en ydelse af forskellig art eller andre indtægter, skal disse nationale bestemmelser være i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 53, stk. 3, bogstav a) – d):

- Der skal være hjemmel i den nationale lovgivning til at medregne ydelser eller indtægter, der er opnået i udlandet.
- De beløb, der kan medregnes, skal som udgangspunkt medregnes inden fradrag af skat, sociale sikringsbidrag og andre individuelle indeholdelser.
- Der må ikke medregnes beløb, som udbetales af et andet medlemsland, på grundlag af en frivillig eller fortsat frivillig forsikring.
- Pensionen må højest nedsættes med et beløb, der svarer til den ydelse eller de indtægter, der er opnået i et andet medlemsland.

Sammenfald af ydelser af samme art

Artikel 54 indeholder yderligere begrænsninger for medlemslandene i forhold til anvendelse af forbud mod dobbeltydelser når det drejer sig om sammenfald af ydelser af samme art, der skal udbetales efter lovgivningen i to eller flere medlemslande.

Medlemslandenes nationale regler om forbud mod dobbeltydelser, antikumulationsregler, kan således ikke anvendes på pensioner fra andre medlemslande, når pension er beregnet efter den særlige beregningsmetode – prorata-beregningen.

Artikel 54 fastslår videre, at antikumulationsreglerne i national lovgivning udelukkende kan anvendes, hvis der er tale om pensioner, der er fastsat uden hensyn til forsikrings- eller bopælsperioder, eller som indeholder fiktive perioder, samt at disse ydelser er nævnt i bilag IX.

For Danmarks vedkommende betyder ovenstående, at vi ikke må anvende nationale regler om forbud mod dobbeltydelser, antikumulationsregler, på sociale pensioner fra andre medlemslande, når de er omfattet af og beregnet efter forordningen, ved beregning og fastsættelse af den danske pension.

Dette er også udtrykt i de danske pensionslove, se f.eks. lov om social pension § 29, stk. 4 (fradrag i indtægtsgrundlaget, der lægges til grund ved beregning af dansk folkepension for skattepligtig pension udbetalt efter et andet medlemslands lovgivning)

Sammenfald af ydelser af forskellig art

Artikel 55

Som beskrevet i starten af kapitlet om ligestilling af ydelser er det muligt at indtægtsregulere dansk pension på grundlag af andre sociale ydelser eller andre indtægter af enhver art opnået i andre medlemslande.

Indtægtsregulering af dansk pension

Artikel 59

I forordningens artikel 59, stk. 1 beskrives det, at der skal foretages fornyet beregning af ydelser efter artikel 52 i forordningen, såfremt der sker ændringer i medlemslandets lovgivning eller pågældendes personlige situation, der medfører justering af ydelsen.

Som beskrevet ovenfor anvendes kun beregning efter reglerne i de danske pensionslove. Ved opgørelse af indtægtsgrundlaget og ved indtægtsregulering af den danske pension anvendes således reglerne i den danske lovgivning.

Kapitel XI

GENERELLE BESTEMMELSER – SAGSBEHANDLING

Der findes i grundforordningen og gennemførelsesforordningen en række generelle bestemmelser vedrørende sagsbehandlingen. Disse gennemgås nedenfor. I gennemførelsesforordningen findes desuden bestemmelser til gennemførelse af de særlige bestemmelser i grundforordningen vedrørende fastsættelse af pensionsydelse. Disse regler er gennemgået i kapitel X

Samarbejde

Grundforordningens artikel 76 er en bestemmelse om samarbejde. Landenes myndigheder og institutioner skal yde hinanden bistand, som om det drejede sig om gennemførelsen af deres egen lovgivning.

Denne gensidige administrative bistand ydes i princippet vederlagsfrit af de nævnte myndigheder og institutioner.

Pligten til at yde administrativ bistand til andre landes myndigheder og institutioner gælder for gennemførelse af grundforordning og gennemførelsesforordning.

Institutionerne og de personer, der er omfattet af forordningen, har en gensidig forpligtelse til oplysning og samarbejde med henblik på at sikre, at forordningen anvendes efter hensigten.

Institutionerne skal i overensstemmelse med princippet om god forvaltningsskik besvare alle forespørgsler inden for en rimelig frist og skal i den forbindelse informere de berørte personer om oplysninger, der er nødvendige for, at de pågældende kan udøve deres rettigheder efter forordningen.

Sprog

Det fremgår af grundforordningens artikel 76, stk. 7, at et lands myndigheder, institutioner og domstole ikke kan afvise begæringer eller andre dokumenter, der forelægges dem, med den begrundelse, at de er affattet på et andet sprog, der er anerkendt som officielt sprog i EU.

Efter grundforordningens artikel 78 har landene forpligtet sig til gradvist at anvende elektroniske dokumenter i forbindelse med udveksling, adgang til og behandling af data, der er nødvendige for anvendelse af grundforordningen og gennemførelsesforordningen. Disse dokumenter bliver udarbejdet i Den Administrative Kommissions (AK) regi. Dokumenterne vil foreligge i de nationale sprog og i et bestemt format. De elektroniske dokumenter vil blive anvendt mellem de berørte institutioner (forbindelsesorganer), der vil modtage dem på deres eget sprog. Alle andre myndigheder, der behandler sager efter forordningen skal have en særlig adgang for at kunne modtage og behandle elektroniske dokumenter. En papirudgave af de elektroniske dokumenter kan sendes til ansøger, se kapitel XI næstsidste afsnit om elektronisk databehandling. Den endelige beskrivelse afventer dette kapitel.

Myndigheder og institutioner, der behandler sager efter forordningen, f.eks. danske kommuner, a-kasser samt klageinstanser er således forpligtet til at modtage henvendelser, ansøgninger og tilhørende dokumentation mv. på et hvilket som helst andet sprog, der er blandt de sprog, der er anerkendt som officielle EU-sprog. Om nødvendigt for behandlingen af henvendelsen, må myndigheden/institutionen selv sørge for og betale for oversættelserne. Der findes ikke i grundforordningen eller gennemførelsesforordningen bestemmelser om refusion af disse udgifter.

Hvis f.eks. en borger i Danmark har søgt om pension fra et andet medlemsland, og dette land ønsker foretaget en lægeundersøgelse, skal kommunen oversætte selve anmodningen for egen regning. Kommunen er efter grundforordningen artikel 1, bogstav r) bopælsstedets institution og efter pensionslovens § 57 kompetent myndighed for personer med bopæl i Danmark, se kap XIII

I den modsatte situation, hvor en borger i et andet medlemsland søger om dansk førtidspension, skal oversættelser af anmodninger fra Pensionsstyrelsen om yderligere oplysninger herunder helbredsoplysninger, betales af institutionen i ansøgers bopælsland.

I gennemførelsesforordningen artikel 3, stk. 3 og artikel 48, stk. 1 er der bestemmelser om kommunikation med borgeren i en ansøgningssag. Hver enkelt institution giver meddelelse til ansøger om den afgørelse, den har truffet og til kontaktinstitutionen (*forbindelsesorganet*) i bopælslandet. Hvis der er afgørelser fra flere lande sender kontaktinstitutionen, når den har modtaget alle afgørelser, et resumé over disse afgørelser til ansøger og de andre berørte institutioner. Den Administrative Kommission har udarbejdet en model for resuméet (standardblanket EESSI). Resuméet sendes til ansøger på institutionens sprog eller efter ansøgers anmodning på et sprog, der er anerkendt som officielt EU-sprog.

En ansøgers mulighed for at få oversat en afgørelse i sin helhed til et andet sprog end afgørelseslandets er ikke omtalt i grundforordningen og gennemførelsesforordningen. Men der kan være en ret til oversættelse efter nationale regler.

Det betyder eksempelvis, at en borger med bopæl i Danmark, der modtager en afgørelse fra Italien på italiensk, ikke kan henvende sig i kontaktinstitutionen og få oversat afgørelsen.

Borgeren kan vejledes om at kontakte den italienske myndighed, om der efter nationale regler i Italien findes en bestemmelse om pligt til oversættelse.

Retssikkerhedsloven og Forvaltningsloven indeholder regler for, hvordan kommuner og myndigheder på det sociale område skal sikre borgerens rettigheder og indflydelse i behandling af en sag. Myndigheden har pligt til at sikre sig, at borgeren forstår og bliver forstået i sager, der behandles af myndigheden.

Hvis f.eks. en borger, der bor i en anden medlemsstat, har ansøgt om dansk førtidspension, kan borgeren anmode om at få det skriftlige materiale oversat, hvis borgeren ikke behersker det danske sprog. Pensionsstyrelsen sørger for oversættelse.

Oplysningspligt

De personer, som er omfattet af grundforordningen, skal hurtigst muligt underrette institutionerne i det land, hvis lovgivning, de er omfattet, og institutionerne i bopælslandet om enhver ændring i deres personlige forhold eller familiemæssige situation, der har betydning for deres ret til ydelser ifølge forordningen. Dette fremgår af grundforordningens artikel 76, stk. 4.

Manglende opfyldelse af oplysningspligten kan give anledning til samme foranstaltninger, som dem, der finder anvendelse i lignende situationer, der henhører under national lovgivning. Foranstaltningen skal stå i et rimeligt forhold til overtrædelsen. I praksis må disse foranstaltninger ikke gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der er tillagt de berørte ved forordningen.

Som eksempel vil manglende indtægts- og samlivsoplysninger til brug ved beregning og udbetaling af en dansk social pension til en person med bopæl i et andet medlemsland medføre, at pensionsudbetalingen standses, hvis oplysninger ikke er modtaget inden 3 måneder og blive udbetalt igen, når oplysninger er modtaget. Dette fremgår af de danske pensionslove.

Tidsfrister for ansøgninger, erklæringer, klage eller sagsanlæg

Ansøgninger (begæringer), erklæringer, klager eller sagsanlæg, der efter et lands lovgivning skal være indgivet til en myndighed, en institution eller en domstol i det pågældende land inden en bestemt frist, anses for rettidigt indgivet, såfremt de inden for samme frist er indgivet til en tilsvarende myndighed, institution eller domstol i et andet medlemsland. Dette fremgår af grundforordningens artikel 81.

Det betyder eksempelvis, at en klage over en dansk afgørelse om social pension anses for rettidigt indgivet, hvis klagen inden for fristen er modtaget i en pensionsmyndighed eller en klageinstans for pensionsydelser i et andet medlemsland.

Omvendt vil sådanne henvendelser som danske institutioner modtager, og som skal sendes til den rette medlemsstats institution, anses for rettidigt modtaget, hvis de er modtaget i den danske institution indenfor den frist, der gælder for den udenlandske institution.

Det betyder, at klage fra en borger i Danmark over en afgørelse fra en anden medlemsstat, anses for rettidigt indgivet, hvis den er modtaget i bopælskommunen eller den institution, der er udpeget som forbindelsesorgan (Pensionsstyrelsen) inden for fristen.

Den myndighed, institution eller domstol, der modtager sådanne ansøgninger, erklæringer, klage eller sagsanlæg, skal straks videresende dem til den rette myndighed, institution eller domstol i det andet land.

Lægeundersøgelser

Bestemmelser om lægeundersøgelser findes i grundforordningens artikel 82 og gennemførelsesforordningens artikel 87.

Nødvendige lægeundersøgelser kan på den kompetente institutions anmodning foretages i et andet medlemsland af institutionen på det sted, hvor ansøgeren eller modtageren af ydelser bor eller har ophold.

Undersøgelsen sker efter regler, der er fastlagt i den lovgivning, som gælder for denne institution.

Den kompetente institution meddeler opholds- eller bopælsstedets institution, hvilke eventuelle særlige krav, der om nødvendigt skal overholdes, og hvilke punkter lægeundersøgelsen skal omfatte.

Når undersøgelsen er fortaget sendes rapport om undersøgelsesresultaterne til den institution, som har anmodet om lægeundersøgelsen. Denne institution skal være bundet af de konstateringer, som opholds- eller bopælsstedets institution har foretaget.

Den kompetente institution har dog ret til selv at udpege en læge til at undersøge ydelsesmodtageren. Pågældende kan anmodes om at rejse til det land, hvor den kompetente institution er beliggende, men kun hvis vedkommende er i stand til at foretage rejsen, uden at det går ud over helbredet, og hvis institutionen afholder de nødvendige rejse- og opholdsudgifter.

Den institution, der har anmodet om undersøgelsen refunderer de reelle udgifter i forbindelse hermed til den institution, som er blevet anmodet om at udføre den. Reglen er en undtagelse fra princippet i artikel 76, stk. 2 om, at gensidigt administrativt samarbejde ydes vederlagsfrit.

Ovenstående betyder, at kommunen i Danmark skal efterkomme anmodning om en lægeundersøgelse fra den kompetente institution i et andet medlemsland, når en borger i kommunen har søgt om pension, (jf. grundforordningens artikel 1, bogstav r) sammenholdt med pensionslovens § 57, se kapitel XIII).

Omvendt skal den kompetente institution i et andet medlemsland indhente lægeerklæring ved anmodning fra Pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsen afholder udgiften som kompetent institution for personer med bopæl i et andet medlemsland end Danmark.

Eksempelvis skal Pensionsstyrelsen ved behandling af ansøgning om dansk førtidspension fra en borger i Sverige, betale for yderligere helbredsundersøgelser til brug ved behandling af ansøgning om dansk førtidspension. Pensionsstyrelsen er kompetent institution. Der er dog efter Nordisk Konvention givet afkald på refusion landene imellem.

Der er nogle lande imellem aftalt refusionsafkald i forbindelse med naturalydelser. Disse aftaler er omtalt i vejledningen om sygesikring.

Hvis der er givet refusionsafkald skal kommunen afholde udgiften som bopælsstedets institution i sager om social pension for personer med bopæl i Danmark.

Spørgsmålet om betaling af helbredsoplysninger, der forudsættes vedlagt en ansøgning om førtidspension, når bopælsstedets institution ikke har haft behov for helbredsoplysninger, se kapitel XII.

Administrativ kontrol

Når en person, der modtager eller ansøger om ydelser, eller et medlem af den pågældendes familie opholder sig eller er bosat i et andet medlemsland end der, hvor institutionen, der skal betale ydelser, er beliggende, foretages den administrative kontrol efter institutionens anmodning af institutionen på modtagerens opholds- eller bopælssted. Dette fremgår af gennemførelsesforordningens artikel 87, stk. 3.

Den samme procedure og de samme betalingsregler som ved anmodning om indhentelse af yderligere lægeerklæringer finder anvendelse, jf. artikel 87, stk. 3, 2. afsnit.

De kompetente myndigheder eller kompetente institutioner i to eller flere lande kan aftale specifikke bestemmelser og procedurer, der har til formål helt eller delvist at forbedre arbejdsmarkedssamarbejdet for ansøgere om og modtagere af ydelser og deres deltagelse i eventuelle ordninger eller programmer, der er tilgængelige i opholds- eller bopælslandet med henblik herpå.

Modregning

I gennemførelsesforordningens artikel 72 findes regler for institutionernes tilbagesøgning af uberettiget modtagne beløb.

I artikel 72, stk. 1 er fastsat betingelser for modregning i en ydelse, som det påhviler en institution i et andet medlemsland at udrede, hvis et andet medlemslands institution fejlagtigt har udbetalt en person ydelser. Institutionen, der fejlagtigt har udbetalt en ydelse kan modregne under følgende betingelser:

- Under iagttagelse af de betingelser eller begrænsninger, der gælder for institutionerne, dvs., at der skal være hjemmel i begge medlemslandes lovgivninger til modregning
- Der kan modregnes i både efterbetalinger og løbende betalinger, som det påhviler institutionen i et andet land at udrede
- Der kan modregnes i ydelser, uanset fra hvilken gren af den sociale sikring, ydelsen udbetales

Efter dansk ret er der mulighed for at foretage modregning i tre situationer:

- Lovbestemt modregning (direkte hjemmel i lovgivningen).
- Tvungen modregning (dansk rets almindelige regler om modregning).
- Aftalt modregning.

Lovbestemt modregning

I pensionslovens § 32 d er der hjemmel til at modregne sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge, ledighedsydelse og kontanthjælp i efterbetaling af førtidspension, der ligger forud for tilkendelse af pension, når ydelserne dækker samme periode forud for tilkendelsen.

Er der eksempelvis udbetalt dansk kontanthjælp i en periode, hvor en person har ret til pension fra et andet medlemsland, kan kommunen kræve tilbagebetaling af kontanthjælpen ved tilbageholdelse i den efterbetaling af førtidspension pågældende er berettiget til fra et andet medlemsland. Kommunen gør ved ansøgning om pension fra et andet medlemsland Pensionsstyrelsen opmærksom på, at der er et krav. Dette videregives til den udenlandske kontaktinstitution. Efterbetalingen udbetales via Pensionsstyrelsen til kommunen, der modregner i overensstemmelse med de danske regler, og udbetaler et eventuelt restbeløb til ansøger.

I pensionslovens §§ 32 og 32 d, stk. 2 er der hjemmel til at modregne for boligydelse og pension i en folke- eller førtidspension.

Tvungen modregning

For at foretage modregning efter dansk rets almindelige regler, skal visse betingelser være opfyldt:

- Det krav, der søges modregnet, skal være retsgyldigt (kontanthjælpen skal kunne kræves tilbagebetalt).
- Kravet samt den ydelse, der kræves modregnet i skal være forfaldent (den kan altså ikke modregnes i en løbende pensionsydelse før denne ydelse er forfalden til udbetaling).

- Der skal være snæver indbyrdes sammenhæng mellem det krav, der søges modregnet og den ydelse der søges modregnet i.

Når det siges, at der skal være en indbyrdes snæver sammenhæng, betyder det, at kontanthjælpen skal være ydet til at dække samme formål som pensionsydelsen (forsørgelse).

Når social bistand, som er udbetalt efter et andet lands lovgivning, kræves modregnet i en dansk pensionsydelse, må der være hjemmel efter lovgivningen i det land, som kræver modregning foretaget.

Når der søges modregnet i en udenlandsk pensionsefterbetaling for udbetalt dansk kontanthjælp, skal betingelserne for at kræve tilbagebetaling efter dansk lovgivning og betingelserne for modregning efter det andet lands lovgivning ligeledes være opfyldt.

Når der således har været oplyst om et krav i en efterbetaling for pension sender udbetalingsinstitutionen efterbetalingen til det andet lands institution, der modregner, hvis betingelserne for modregning efter lovgivningen for dette land er opfyldt.

I artikel 72, stk. 2 er en særlig regel om modregning i de tilfælde, hvor pensionsydelser er blevet tilkendt eller fornyet tilkendt og beregnet efter grundforordningens afsnit III, kapitel 4 og 5. Er der ved tilkendelse af ydelser ved invaliditet og alders- og efterladtepensioner fejlagtigt udbetalt ydelser til en person, så kan institutionen overfor en institution i et andet medlemsland, som det påhviler at udrede tilsvarende ydelser, kræve det for meget udbetalte tilbageholdt i efterbetalinger, der skal udbetales til den pågældende.

Når institutionen har underrettet den institution, som fejlagtigt har udbetalt beløb, om skyldige efterbetalinger, skal denne institution inden to måneder meddele om størrelsen af det fejlagtigt udbetalte beløb.

Institutionen, der skal udbetale efterbetalinger, sender beløbet til institutionen, der har anmodet om tilbageholdelse, såfremt meddelelse om størrelsen af det fejlagtigt udbetalte beløb er modtaget indenfor den nævnte to måneders frist. Hvis fristen er overskredet sendes efterbetalingen til den pågældende person.

For at foretage den særlige modregning efter § 72, stk. 2, kræves:

- At det fejlagtigt udbetalte beløb er fremkommet ved tilkendelse eller fornyet tilkendelse af ydelser ved invaliditet og alders- og efterladtepensioner i henhold til grundforordningens afsnit III, kapitel 4 og 5
- At kravet gøres gældende i en tilsvarende ydelse i et andet medlemsland
- At der foreligger en pensionsefterbetaling i et andet medlemsland.
- At der ikke skal være hjemmel i de to medlemslandes lovgivninger
- At institutionen, der fejlagtigt har udbetalt ydelser senest 2 måneder efter, at den er blevet underrettet om efterbetalingen, har oplyst om størrelsen af det fejlagtigt udbetalte beløb

Det kan eksempelvis være, at der ved opgørelsen af den danske bopælstid er medtaget optjeningstid, som viser sig at skulle medtages af et andet medlemslands institution, fordi pensionsmodtageren for denne periode var omfattet af det andet medlemslands lovgivning. Det for meget udbetalte beløb efter omregning af den danske pension, kan modregnes direkte efter § 72, stk. 2.

Hvis betingelserne for at kræve modregning efter artikel 72, stk. 2 ikke er opfyldt finder bestemmelsen i stk. 1 anvendelse.

Efter artikel 72, stk. 3 kan ydelser, der er udbetalt som social bistand (kontanthjælp) for et tidsrum, hvor modtageren havde ret til andre ydelser, f.eks. pension, fra et andet land, kræves tilbageholdt i de beløb, som den pensionsudbetalende institution udbetaler til pågældende. Det er en betingelse, at der i lovgivningen i det land, der har udbetalt social bistand, er hjemmel til at kræve beløbet tilbagebetalt.

Herudover kræves det, at der i lovgivningen i det land, der skal foretage tilbageholdelsen, er hjemmel til en sådan tilbageholdelse. Det kræves således, at der er hjemmel til at kræve social bistand modregnet i f.eks. en pensionsydelse.

Beskyttelse af personoplysninger

Grundforordningens artikel 77 bestemmer, at når myndighederne eller institutionerne i et land sender myndighederne eller institutionerne i et andet land personoplysninger, er den meddelelse, der oversendes, omfattet af lovgivningen om databeskyttelse i det land, som fremsender den.

Enhver meddelelse fra myndigheden eller institutionen i det land, som har modtaget den, samt denne stats lagring, ændring og sletning af data, er omfattet af lovgivningen om databeskyttelse i det land, som modtager den.

Ved fremsendelse af data i henhold til grundforordningen og gennemførelsesforordningen fra et land til et andet gælder fællesskabsbestemmelserne om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling og fri udveksling af personoplysninger.

Elektronisk databehandling

Grundforordningens artikel 78 bestemmer, at landene har forpligtet sig til gradvist at anvende nye teknologier i forbindelse med udveksling, adgang til og behandling af de data, der er nødvendige for grundforordningens og gennemførelsesforordningens anvendelse.

Ethvert land er ansvarligt for administrationen af sin egen del af de elektroniske tjenester under iagttagelse af fællesskabsbestemmelserne om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling og fri udveksling af personoplysninger.

Oplysningerne overføres mellem institutionerne eller forbindelsesorganerne ad elektronisk vej, enten direkte eller indirekte via kontaktpunkterne, i et fælles, sikkert system, hvor tavshedspligten og beskyttelsen af udvekslingen af oplysninger er garanteret.

EU-kommissionen er ansvarlig for den fælles internationale del af systemet.

Der udarbejdes i Den Administrative Kommissions regi de nødvendige elektroniske dokumenter ("blanketter") til brug ved kommunikationen

Et elektronisk dokument, som fremsendes eller udstedes af en institution i overensstemmelse med grundforordningen og gennemførelsesforordningen, kan ikke afvises af nogen myndighed eller institution i et andet land med den begrundelse, at det er blevet modtaget elektronisk, når modtagerinstitutionen har erklæret sig rede til at modtage elektroniske dokumenter.

Procesbeskrivelser

EESSI – Elektronisk udveksling af informationer inden for social sikkerhed.

Efter grundforordningen og gennemførelsesforordningen skal dataudveksling mellem de berørte institutioner ske elektronisk.

Dataudvekslingen sker i systemet EESSI, som både omfatter "kataloger", dvs. lister over institutioner i medlemslandene og SED'er (Strukturerede Elektroniske Dokumenter), som skal bruges til udveksling af oplysninger mellem institutioner, beskrivelse af hvordan SED'er udveksles, valideres og lagres mm.

Alle SED'er sendes og modtages elektronisk via nationale kontaktpunkter, som sender dem videre til den relevante institution.

De hidtil gældende E-blanketter afskaffes således og erstattes af SED - Strukturerede Elektroniske Dokumenter.

Arbejdet med at udarbejde og opnå enighed om de nødvendige meddelelser, deres formater og procesbeskrivelser forventes at være færdigt i løbet af foråret 2010.

Derefter skal der ske tests i 6 medlemslande med henblik på, at EESSI kan indføres i alle medlemslande, så alle medlemslandes institutioner kan udveksle alle nødvendige informationer elektronisk senest fra den 1. maj 2012, 2 år efter at de nye forordninger finder anvendelse.

E-blanketter

I princippet afskaffes alle E-blanketter fra den 1. maj 2010. De E-blanketter, der allerede er udstedt, og som efter deres pålydende er gyldige efter denne dato, bliver ikke ugyldige, men der kan ikke udstedes nye E-blanketter efter EF-forordning 1408/71 efter 1. maj 2010. Medlemslande, der udsteder blanketterne automatisk i et elektronisk blanketsystem, dvs. et system, der henter oplysninger i nationale registre, kan dog fortsat udstede E-blanketter. Ingen danske myndigheder har et sådant system til E-blanketter.

Denne beslutning er truffet, fordi man ikke ønsker en situation, hvor et medlemslands institutioner skal udskifte et eksisterende automatisk blanketsystem med udfyldelse af papirblanketter i hånden.

SED'er forventes ikke at være klar til brug fra 1. maj 2010. Den Administrative Kommission opfordrer derfor alle til at være pragmatiske og fleksible i deres tilgang til behandling af sager og kommunikation mellem myndigheder efter 1. maj 2010. Kommuner, styrelser mv. skal fortsat anvende E-blanketter mv. i den grad, det er muligt, og uden at det skaber forvirring omkring, hvilken forordning der anvendes i den enkelte sag. Kommuner, styrelser mv. må derfor imidlertid forvente at modtage E-blanketter fra nogle medlemslandes institutioner.

Denne vejledning vil blive opdateret med beskrivelse af SED'er mv., når disse er færdige og klar til brug.

SED'er - Strukturerede Elektroniske Dokumenter

SED'erne er bygget op på samme måde for alle sektorer og med henblik på elektronisk udveksling.

Elektronisk udveksling af SED'er

I Danmark skal alle SED'er fra danske institutioner, dvs. kommuner, regioner, styrelser mv. og arbejdsløshedskasser sendes til andre lande via et kontaktpunkt, der skal varetages af Pensionsstyrelsen.

Alle SED'er sendes krypteret, bortset fra "konvolut-oplysninger", dvs. oplysninger om afsender og modtager mv., der skal benyttes for at identificere, til hvilken kommune o.s.v. et SED skal sendes.

De øvrige oplysninger i SED'et, som vedrører en konkret borger, krypteres.

SED'erne er udarbejdet til hver enkelt udveksling af data, dvs. et SED, der rekvirerer oplysninger, besvares ved et andet SED. Et elektronisk system kan opbygges, så det genbruger data fra det første SED i det, der indeholder svaret.

Papir-SED'er

I overgangstiden, fra SED'erne tages i brug til 30. april 2012, dvs. fra de nye regler finder anvendelse, til EESSI er indført fuldt ud i alle medlemslande, skal man benytte papir-SED'er og sende dem med almindelig post mellem institutionerne.

Personbårne dokumenter (PD)

Hidtil har personer, der har ret til ydelser i en anden medlemsstat til udgift for Danmark, haft forskellige E-blanketter til dokumentation af deres rettigheder. Disse blanketter erstattes af særlige "portable documents" i et genkendeligt EU-design.

Det er på nuværende tidspunkt uvist om disse dokumenter er klar til brug 1. maj 2010. Den Administrative Kommission opfordrer derfor alle til at være pragmatiske og fleksible i deres tilgang til behandling af sager og kommunikation mellem myndigheder efter 1. maj 2010. Kommuner, styrelser mv. skal fortsat anvende E-blanketter mv. Kommuner, styrelser mv. må derfor imidlertid forvente at modtage E-blanketter fra nogle medlemslandes institutioner.

Denne vejledning vil blive opdateret med beskrivelse af PD'er mv., når disse er færdige og klar til brug.

Kapitel XII

ANSØGNING OM PENSION

Generelt

Reglerne om den praktiske gennemførelse af grundforordningen angående ansøgninger om ydelser herunder ansøgning om pension findes i gennemførelsesforordningen kapitel IV.

Når der ansøges om en ydelse, kan der blive tale om at indhente oplysninger fra de øvrige medlemslande. I grundforordningens artikel 76, stk. 2 skal medlemsstaternes myndigheder og institutioner yde hinanden bistand, som om det drejede sig om deres egen lovgivning. Den gensidige administrative bistand ydes i princippet vederlagsfrit. Gennemførelsesforordningens artikler 2 og 3 omhandler omfanget af og reglerne om samarbejde og udveksling af oplysninger mellem institutionerne og mellem de berørte personer og institutionerne for at fastsætte rettigheder og forpligtelser for de personer, som grundforordningen finder anvendelse på.

Varetagelse og administration af pensionslovene

I lov om social pension § 57 er det fastsat, at kommunalbestyrelsen i opholdskommunen varetager administrationen efter denne lov.

Efter § 62 er de kommunale beføjelser overdraget til Pensionsstyrelsen, når det angår pension til personer med bopæl uden for Danmark.

Bekendtgørelse om social pension § 49 uddyber disse regler.

Se kapitel XIII Kompetencefordeling.

Indgivelse af ansøgning

Af gennemførelsesforordningens artikel 40 fremgår, at for at opnå pension efter lovgivningen i en anden medlemsstat end bopælslandet, skal ansøgning indgives til den kompetente institution eller til bopælsstedets institution, der sender den videre til den kompetente institution. I gennemførelsesforordningens artikel 45, B, 4 er fastsat bestemmelser for indgivelse af ansøgning, når en person har været omfattet af lovgivningen i to eller flere lande. Her fremgår, at ansøger kan vælge at indgive ansøgning til bopælsstedets institution, eller til institutionen i det land, hvis lovgivning senest var gældende. Hvis ansøgeren ikke på noget tidspunkt har været omfattet af den lovgivning, som bopælsstedets institution anvender, skal denne institution fremsende ansøgningen til institutionen i det land, hvis lovgivning senest var gældende.

Den institution som ansøgningen skal indgives eller fremsendes til benævnes herefter kontaktinstitution. Dette fremgår af artikel 47 i gennemførelsesforordningen.

Som følge af pensionslovens kompetencefordeling med hensyn til behandling af ansøgning om sociale pensioner indgives ansøgning om pension ved bopæl i Danmark til opholdsstedets kommune, jf. pensionslovens § 57. Ansøgninger om social pension ved bopæl i et andet medlemsland indgives til Pensionsstyrelsen.

Ansøgningsdato

Efter artikel 45 gælder datoen for indgivelse af ansøgningen i et medlemsland som ansøgningsdato for alle de berørte institutioner.

Hvis ansøger ikke har oplyst om alle relevante beskæftigelses- eller bopælsperioder, på trods af at være blevet opfordret hertil i forbindelse med ansøgningen, gælder dog som ansøgningsdato, den dato, hvor pågældende supplerer sin oprindelige ansøgning med alle relevante oplysninger eller indgiver en ny ansøgning

Dokumentation af oplysninger

Når ansøger indgiver ansøgningen til bopælsstedets institution eller institutionen i det land, hvis lovgivning pågældende senest har været omfattet, skal ansøger vedlægge den dokumentation, der kræves i henhold til det pågældende lands lovgivning. Dette fremgår af artikel 46. Ansøgeren skal indgive alle relevante tilgængelige oplysninger og dokumentation vedrørende forsikringsperioder, beskæftigelse, selvstændig virksomhed og bopæl, som måtte være tilbagelagt under anden lovgivning, samt varigheden af sådanne perioder. Ansøgning om dansk social pension indgives til bopælskommunen, når ansøger har bopæl i Danmark, og til Pensionsstyrelsen, når ansøger har bopæl i udlandet.

Udsættelse af ansøgning om ydelser

Ansøgning indgivet til et lands institution medfører automatisk, at der samtidig skal fastsættes pension efter lovgivningen i de øvrige lande, hvor ansøgeren har optjent en ret til pension. Det fremgår af artikel 50 i grundforordningen. Der gælder dog en enkelt undtagelse herfra. Hvis der er indgivet ansøgning om alderspension i et land, og ansøgeren ønsker at udsætte ansøgning om alderspension, som pågældende ellers har erhvervet ret til i medfør af lovgivningen i et eller flere andre lande, kan fastsættelse af ydelser fra de øvrige lande udsættes. Dette fremgår af samme artikel og gennemførelsesforordningen artikel 46, stk. 2.

Hvis ansøger anmoder om, at fastsættelsen af ydelser ved alderdom skal stilles i bero i et eller flere lande, skal pågældende anføre dette i ansøgningen og anføre efter hvilken lovgivning, der anmodes om udsættelse. De berørte institutioner skal på ansøgers anmodning meddele ansøger alle oplysninger, som de er i besiddelse af, så pågældende kan vurdere konsekvenserne af en udsættelse.

Ansøgeren kan således ikke beslutte, at ansøgning om ydelser ved invaliditet i de øvrige medlemslande skal stilles i bero.

Muligheden for at trække ansøgningen tilbage i henhold til national lovgivning følger nationale regler.

Foreløbig udbetaling af ansøgte ydelser

I artikel 50 i gennemførelsesforordningen er det beskrevet, at en institution under behandling af en ansøgning straks skal udbetale en ydelse, såfremt det konstateres, at ansøgeren har ret til en ydelse udelukkende efter national lovgivning. Udbetalingen anses som foreløbig, hvis det tilkendte beløb kan påvirkes af resultatet af ansøgningens behandling.

Såfremt institutionen skal udbetale en foreløbig ydelse, skal denne straks underrette ansøgeren og udtrykkelig gøre pågældende opmærksom på, at afgørelsen er af foreløbig karakter, samt på en eventuel klageadgang i henhold til lovgivning.

Efter de danske pensionslove er der ikke mulighed for at udbetale en foreløbig pensionsydelse.

Foranstaltninger med henblik på at fremme pensionsberegningen

I artikel 52 i gennemførelsesforordningen findes en bestemmelse, der går ud på at fremskynde pensionsberegningen.

Har en person været omfattet af dansk lovgivning og lovgivningen i et eller flere andre lande, varetages administrationen af pensionslovene som omtalt i kapitel XIII dels af Pensionsstyrelsen, dels af ansøgerens bopælskommune. For at lette overskueligheden i fremstillingen, vil der i det følgende blive sondret imellem, om ansøgeren har bopæl i Danmark, eller om ansøgeren har bopæl på et andet medlemslands område.

Bopæl i Danmark – behandling af pensionsansøgning

Indgivelse af ansøgning

Har en person bopæl i Danmark, indgives ansøgning om dansk pension og pension fra et andet medlemsland til kommunalbestyrelsen i bopælskommunen i overensstemmelse med de regler, der er fastsat herom i pensionslovene.

Ansøgning om pension fra øvrige medlemslande kan ske i form af ansøgning om alders-, invaliditets- eller efterladtepension. Der findes ikke efter dansk lovgivning efterladtepension til ægtefæller og børn. Det er vigtigt at være opmærksom på, at de fleste andre medlemslande har regler om disse pensioner. Sådanne ansøgninger skal videresendes til andre berørte lande. Ansøgninger om efterladtepension behandles på samme måde som ved ansøgning om andre udenlandske pensioner, se nedenfor.

Behandling af ansøgning om dansk pension

Ansøgning om dansk pension behandles af bopælskommunen i overensstemmelse med reglerne i pensionsloven. Samtidig med sagens behandling i bopælskommunen, skal kommunen, hvis der er oplyst om optjeningstid et andet medlemsland, straks sende kopi af sagens akter til Pensionsstyrelsen (Forbindelsesorgan) vedlagt relevante oplysninger og dokumentation i forhold til optjening i andre lande, optjenings-tider i Danmark med angivelse af ansøgningsdato. Ved ansøgning om førtidspension skal kommunen vedlægge relevante helbredsoplysninger.

Ved undersøgelse af om de almindelige betingelser for ret til dansk pension er opfyldt, koordineres pensionslovens bestemmelser med bestemmelserne i grundforordningen, som er nærmere gennemgået i de forudgående kapitler, det vil sige bestemmelser om personkreds, mindsteoptjeningstid, optjening og pensionsberegning.

Er den samlede danske optjeningstid mindre end 1 år, er der ikke ret til dansk pension. Afgørelse med klagevejledning sendes til ansøgeren. Kopi af afgørelsen sendes til Pensionsstyrelsen, hvis der tillige er ansøgt om pension fra et andet medlemsland.

Hvis den danske optjeningstid er over 1 år men under 3 år, anvendes forsikrings- eller bopælsperioder tilbagelagt i de øvrige lande til opfyldelse af mindsteoptjeningskravet. Der henvises til kapitel VIII om mindsteoptjeningstid. Ved behandlingen af ansøgning om ydelser fra øvrige lande, kan det i visse tilfælde blive nødvendigt at omberegne den danske pensionsydelse. Det drejer sig om tilfælde, hvor forsikringstiden i et eller flere af de øvrige lande er mindre end 1 år, og dette ikke giver ret til ydelser efter disse landes lovgivning. I så fald medregnes disse tider, som om det var danske optjeningstider. Der henvises til kapitel X.

Ved beregning af det pensionsbeløb, der kommer til udbetaling af den danske pension anvendes bestemmelserne i pensionsloven. Opmærksomheden henledes særligt på de ydelser og indtægter, der ikke indgår i indtægtsgrundlaget ved beregningen af den danske pension. Der henvises til kapitel X vedrørende pensionsberegning.

Behandling af ansøgning om pension fra flere medlemslande

Samtidig med behandlingen af en dansk pensionsansøgning indsender kommunen straks til Pensionsstyrelsen kopi af de sagsakter, der anvendes ved behandlingen af ansøgningen om danske pensionsydelser. Pensionsstyrelsen videresender som Kontaktinstitution (Forbindelsesorgan) ansøgningen. Kommunen skal i alle pensionssager, der indsendes til Pensionsstyrelsen, vedlægge oplysninger om ansøgningsdato, nøjagtige oplysninger om bopælsperioder eller dermed ligestillede perioder i Danmark og relevante oplysninger og dokumentation for optjening i de andre ansøgningslande. Når den danske pension enten er tilkendt eller afslået vedlægges eller eftersendes kopi af afgørelsen. Hvis kommunen har et refusionskrav, der kan/skal modregnes i en eventuel udenlandsk pensionsefterbetaling, skal dette oplyses.

Ved ansøgning om førtidspension skal der vedlægges kopi af samtlige lægelige akter, der ligger til grund for behandlingen af den danske ansøgning.

Pensionsstyrelsen (Kontaktinstitution, Forbindelsesorgan) videresender på de officielle blanketter (afventer EESSI) ansøgningen med de relevante akter fra kommunen til den institution efter hvis lovgivning,

ansøgeren har været omfattet, for at institutionen kan påbegynde sagsbehandlingen. Pensionsstyrelsen oplyser om, hvilke dokumenter, der vil blive eftersendt, jf. artikel 47, B, stk. 4. Ansøgningen sendes bilagt alle relevante oplysninger på særlig dertil indrettede EU-blanketter.

Alle de berørte institutioner skal hurtigst muligt underrette kontaktinstitutionen og de andre berørte institutioner om forsikrings- eller bopælsperioder i henhold til deres lovgivning, samt om optjeningsperioder på under ét år, der ikke giver ret til ydelser efter deres lovgivning.

Disse perioder fra de øvrige lande anvendes ved behandlingen af ansøgning om dansk pension til opfyldelse af mindsteoptjeningskravet i pensionsloven. Såfremt forsikringstiden efter den eller de berørte institutioners lovgivning er mindre end 1 år og dermed ikke giver ret til en ydelse efter det berørte lands lovgivning, medregnes disse tider som dansk optjeningsperiode, se kapitel X. Pensionsstyrelsen skal derfor straks videresende disse oplysninger til kommunen.

Såfremt de lægelige akter, som har ligget til grund for den danske afgørelse om førtidspension, ikke tilstrækkeligt belyser, om invaliditetsbetingelserne for erhvervelse af ret til en ydelse er opfyldt efter lovgivningen i de berørte lande, bevarer enhver institution retten til at anmode om yderligere lægelige oplysninger eller til at lade ansøgeren undersøge af en af den selv udpeget læge. Bestemmelserne om lægeundersøgelser er nærmere beskrevet i kapitel XI.

I praksis sker dette normalt ved, at den berørte institution anmoder Pensionsstyrelsen, som kontaktinstitution, om at være behjælpelig med indhentelse af nærmere oplysninger. Pensionsstyrelsen sender anmodningen til kommunen, der er bopælsstedets institution, d.v.s. har kompetence til at udrede ydelser angående social pension på det sted, hvor ansøger er bosat. Drejer anmodningen sig om en undersøgelse hos en speciallæge i forbindelse med ansøgning om førtidspension, sørger kommunen for at ansøger bliver undersøgt hos en speciallæge, hvor han bor. Resultatet af undersøgelsen sendes til Styrelsen, der sørger for, at den bliver sendt til den berørte institution. Vedrørende betaling og eventuelle oversættelse, se kapitel XI.

Spørgsmålet om betaling af helbredsoplysninger, der forudsættes vedlagt en ansøgning om førtidspension, når bopælsstedets institution ikke har haft behov for helbredsoplysninger er endnu ikke afklaret.

Afgørelser truffet af de berørte lande

Alle de berørte institutioner beregner størrelsen af ydelser i henhold til artikel 52 i grundforordningen, se nærmere om pensionsberegning i kapitel X, og underretter kontaktinstitutionen og de andre berørte institutioner om deres afgørelser og størrelsen på eventuelle ydelser, samt oplysninger der er nødvendige for at opgøre indtægtsgrundlaget. Dette fremgår af artikel 47, stk. 2 (6) i gennemførelsesforordningen.

Alle de berørte institutioner giver ansøgeren meddelelse om den afgørelse, de har truffet efter deres respektive lovgivning. Afgørelsen skal indeholde oplysninger om klageadgang, samt fristerne for at klage, se kapitel XI.

Udbetaling af pension og pensionsefterbetaling

Samtidig med afgørelsen meddeler den udenlandske institution, om der foreligger en pensionsefterbetaling samt størrelsen af denne. Såfremt Pensionsstyrelsen ved fremsendelse af ansøgning om pension til den berørte institution har oplyst, at der efter artikel 72 i gennemførelsesforordningen er refusionskrav i en eventuel pensionsefterbetaling, vil pensionsefterbetalingen blive sendt til Pensionsstyrelsen, der videresender beløbet til den kommune, der har rejst refusionskrav. Det er bopælskommunens opgave at påse, at betingelserne for en eventuel modregning efter bestemmelsen i gennemførelsesforordningen er opfyldt. Der henvises til kapitel XI vedrørende modregning. Er betingelserne for modregning opfyldt, udbetales et eventuelt overskydende beløb til pensionisten.

Det er kun pensionsefterbetalingen, der eventuelt fremsendes til Pensionsstyrelsen. Den løbende pensionsydelse udbetales direkte til pensionisten selv af den udenlandske institution.

Sammenfattende meddelelse

Når Pensionsstyrelsen har fået underretning om alle de afgørelser, der er truffet, skal Styrelsen som kontaktinstitution, sende et resumé over afgørelserne til ansøgeren og de andre berørte institutioner efter artikel 48, stk. 1 i gennemførelsesforordningen.

Den Administrative Kommission har udarbejdet en model for resuméet (standardblanket). Blanketterne ligger elektronisk (SED») på alle nationale EU-sprog. Pensionsstyrelsen udvælger ansøgers sprog.

Når ansøger har modtaget resuméet, hvoraf alle afgørelser om pension fremgår, har han ret til at anmode om at få taget de berørte institutioners afgørelser op til fornyet overvejelse, hvis han har indtryk af, at hans rettigheder er blevet påvirket negativt på grund af følgevirkning af afgørelser, der er truffet af to eller flere andre institutioner. Der gælder de tidsfrister, der er fastsat i de respektive landes lovgivninger for anmodning om den fornyede overvejelse. Fristen begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor ansøger har modtaget resuméet. Dette fremgår af artikel 48, stk. 2.

Anmodning om fornyet overvejelse skal indgives til den berørte institution. Anmodning om fornyet overvejelse er også rettidigt indgivet, hvis den inden for den berørte institutions frist, er indgivet til en tilsvarende institution i et andet medlemsland.

Anmodning om fornyet overvejelse kan i praksis være, hvis en optjeningsperiode ikke synes at være medregnet i nogle af de berørte institutioners beregning af optjeningsperioder. Er der fremkommet nye oplysninger, som den berørte institution ikke har haft kendskab til, træffer institutionen en ny afgørelse med oplysning om klagefrist. Har oplysningerne allerede været kendte og været med i institutionens overvejelser, træffes afgørelse om ikke at genoptage sagen til fornyet overvejelse. Afgørelsen kan ligeledes påklages inden for den frist, der gælder for den berørte institution.

Anmoder en person med bopæl i Danmark om fornyet overvejelse af en dansk afgørelse om pension, er det bopælsstedets kommune, der skal tage stilling.

Det sammenfattende resumé skal indeholde oplysninger om tidspunktet hvorfra ydelsen er tilkendt, ydelsernes størrelse på det tidspunkt, hvor der er tilkendt pension fra to eller flere medlemslande (samordningstidspunktet), hyppigheden af udbetalingerne, og i hvilken valuta ydelsen bliver udbetalt. Oplysninger om størrelsen af den danske pension på samordningstidspunktet indhentes fra kommunen.

Kommunens forpligtelser i øvrigt

Bopælskommunen varetager fortsat administrationen af den danske pension, herunder udbetaler fortsat den danske pension. Kommunen skal besvare forespørgsler fra udenlandske institutioner, f.eks. om størrelsen af pensionistens indtægter, civilstand og flytning.

Hvis en pensionist ved sin død efterlader sig en ægtefælle eller et barn, der bor her i landet, er det vigtigt at være opmærksom på, at de fleste andre medlemslande har regler om efterladtepensioner til ægtefælle og børn. Sådanne ansøgninger skal videresendes til de berørte institutioner i de andre medlemslande. Ansøgninger behandles på samme måde som ved ansøgning om andre udenlandske pensioner og sendes til Pensionsstyrelsen, der sender ansøgningerne videre til de berørte institutioner.

Flytter pensionisten til udlandet skal bopælskommunen sende sagens akter til Pensionsstyrelsen med oplysning om nøjagtig adresse i udlandet og bankkonto, hvortil pensionen skal sendes. Pensionsstyrelsen overtager fremover pensionsudbetalingen. Det betyder, at kommunen, forinden oversendelsen til Pensionsstyrelsen, skal have truffet afgørelse om at borgeren har ret til at tage pensionen med udlandet.

Bopæl i et andet medlemsland – behandling af pensionsansøgning

Her vil kort blive beskrevet sagsbehandlingen af en sag om dansk pension for de personer, der har bopæl på et andet medlemslands område, og som både har været omfattet af dansk lovgivning og lovgivningen i bopælslandet. Der henvises i øvrigt til de foregående punkter i dette kapitel.

Indgivelse og behandling af ansøgning om dansk pension

Ansøgning kan være om folke- eller førtidspension og ansøgning om efterladtepension (enke/enkemandspension, pension til børn, hvor en eller begge forældre er døde).

Ansøgning om dansk pension indgives til kontaktinstitutionen i bopælsstaten i overensstemmelse med de regler, som gælder for denne institution. Ansøgeren kan vælge at indgive ansøgning til institutionen i det land, hvis lovgivning pågældende senest har været omfattet af, hvis ansøger ikke har været omfattet af lovgivningen i bopælslandet. Denne institution er herefter kontaktinstitution.

Kontaktinstitutionen sender den officielle ansøgning om dansk pension til Pensionsstyrelsen tillige med en oversigt over de perioder, som ansøgeren har opgivet som dansk optjeningstid. Derudover vedlægges en oversigt over de forsikringstider, som ansøgeren har tilbagelagt efter kontaktinstitutionens lovgivning. Drejer det sig om en ansøgning om førtidspension, skal der også være vedlagt lægelige akter (helbredsakter og betaling herfor er ikke helt afklaret).

Pensionsstyrelsen undersøger om de formelle betingelser for tilkendelse af dansk pension er opfyldte. De formelle betingelser er de almindelige betingelser i dansk lovgivning koordineret med bestemmelserne i grundforordningen, som er nærmere gennemgået i de forudgående kapitler, det vil sige bestemmelser om personkreds, mindsteoptjeningstid og optjening.

Pensionsstyrelsen skal herefter sende en opgørelse over de danske optjeningstider til kontaktinstitutionen og eventuelle andre berørte institutioner.

Pensionsstyrelsen undersøger om de materielle betingelser for tilkendelse af folke- eller førtidspension er opfyldte i overensstemmelse med bestemmelserne i pensionsloven. I det omfang der ønskes yderligere oplysninger, f.eks. i form af lægeerklæringer, anmoder Pensionsstyrelsen kontaktinstitutionen i bopælslandet, se kapitel XI om lægeundersøgelser.

Efter dansk lovgivning findes der ikke regler om efterladtepensioner. Når der modtages en ansøgning fra udlandet om dansk pension til efterladte børn, skal der træffes afgørelse om afslag med begrundelsen, at der ikke er ret til pension efter danske regler.

Ved ansøgning fra udlandet om dansk enke/enkemandspension skal der gives afslag på enke/enkemandspension med begrundelsen, at der ikke er ret til sådanne pensioner efter danske regler. Under visse betingelser kan en ansøger, hvis han/hun selv opfylder betingelserne for dansk folke- eller førtidspension få afdødes danske tider medregnet i egne danske optjeningstider, jf. kapitel VII.

Anmoder en person med bopæl i udlandet om fornyet overvejelse af en afgørelse om dansk pension i forbindelse med modtagelse af et sammenfattende resumé, er det Pensionsstyrelsen, der skal tage stilling, jf. oven for under Sammenfattende meddelelse.

Indgivelse af ansøgning kun om dansk pension

Ansøgning indgives direkte til Pensionsstyrelsen, der indhenter de relevante oplysninger fra ansøger.

Afgørelse om dansk pension

Pensionsstyrelsen sender afgørelse om pensionsberettigelse med klagevejledning til ansøgeren. Styrelsen sender, hvis der gives afslag også kopi af afgørelsen til kontaktinstitutionen og eventuelle andre berørte institutioner. Er der tilkendt pension, indhenter pensionsstyrelsen indtægtsoplysninger og bankoplysninger fra ansøger til brug for beregning og udbetaling af den danske pension. Pensionsstyrelsen beregner størrelsen af den danske pension og sender afgørelse om pensionsudbetalingen til ansøger, samt kopi til kontaktinstitutionen og evt. andre berørte institutioner.

Udbetaling af pension og pensionsefterbetaling

Pensionsstyrelsen udbetaler den danske pension. Der henvises til kapitel XIII om kompetence. Hvis der er refusionskrav i den danske pensionsefterbetaling, sendes denne til kontaktinstitutionen, i modsat fald sendes efterbetalingen til pensionisten, jf. kapitel XI.

Kapitel XIII

BESTEMMELSER OM KOMPETENCEFORDELING

Definitioner

I artikel 1 i grundforordningen defineres en række begreber, der har betydning, når man skal finde ud af, hvem der er rette institution, kompetent institution, bopælsstedets institution og opholdsstedets institution mv.

I gennemførelsesforordningens artikel 1 defineres forbindelsesorgan, som enhver instans, der er udpeget af en lands kompetente myndighed vedrørende en af de sociale sikringsgrene, der er nævnt i grundforordningens artikel 3, og som har til opgave at besvare anmodninger om oplysninger og yde bistand med henblik på anvendelsen grundforordningen og gennemførelsesforordningen, og som skal udføre de opgaver, der pålægges den i afsnit IV i gennemførelsesforordningen.

Det fremgår af gennemførelsesforordningens artikel 45, at ansøgning om ydelser skal indgives til bopælsstedets institution eller til institutionen i den medlemsstat, hvis lovgivning senest var gældende.

Det fremgår af artikel 47, at den institution, som en ansøgning skal sendes til efter artikel 45, herefter bliver ”kontaktinstitution”.

Kontaktinstitutionen skal ud over behandling af ansøgninger om ydelser efter den lovgivning, som den anvender, fremme udveksling af data m.m., der er nødvendige for de berørte institutioners behandling af ansøgninger.

Kompetencefordeling i forhold til dansk pensionslovgivning

I forhold til ansøgning om social pension er det vigtigt at være opmærksom på, om ansøger har bopæl i Danmark eller udlandet.

Efter lov om social pension § 57 og § 62 og bekendtgørelse om social pension § 49 fremgår, at opholdskommunen varetager administrationen af pensionsloven. De samme beføjelser overføres til Pensionsstyrelsen, når de angår pension til personer med bopæl uden for Danmark. Tilsvarende bestemmelser findes i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig pension m.v.

Pensionsstyrelsen er kompetent institution (den myndighed, der er udpeget af den kompetente myndighed), kontaktinstitution (den institution, som ansøgning om ydelser skal indgives til eller fremsendes til, gennemførelsesforordningen artikel 45, stk. 4) og forbindelsesorgan (den instans, der er udpeget af den kompetente myndighed angående pension, og som har til opgave at besvare anmodninger om oplysninger og bistand med henblik på anvendelsen af grundforordningen og gennemførelsesforordningen).

Kommunen er bopælsstedets institution og opholdsstedets institution (den institution, som har kompetence til at udrede ydelser på det sted, hvor den pågældende er bosat eller opholder sig) og den kompetente institution (den institution, hvorfra den pågældende ville være berettiget til at modtage ydelser, hvis han var bosat, hvor denne institution var beliggende).

Ansøger en borger, der bor i en dansk kommune om pension fra et andet medlemsland, indgives ansøgningen til bopælskommunen (bopælsstedets institution), der indsamler alle relevante oplysninger og sender disse til Pensionsstyrelsen, der er kompetent institution og forbindelsesorgan. Ansøgning videregendes til den kompetente institution i det andet medlemsland. Ønsker det andet medlemsland supplerende oplysninger sendes anmodning til Pensionsstyrelsen, der videregender til kommunen. Som kontaktinstitution og forbindelsesorgan yder Pensionsstyrelsen bistand til gennemførelse af grundforordningen og gennemførelsesforordningen, se mere i kap XI, oversættelser og anmodning om helbredsoplysninger og kapitel XII sagsbehandling.

Kapitel XIV

SYGESIKRING

Almindelige bestemmelser

En pensionsansøger eller pensionist (folke- eller førtidspensionist, tjenestemandspensionist) med bopæl på et andet medlemslands område kan være berettiget til sygesikring og anden sygehjælp i bopælslandet/opholdslandet (i forordning 883/2004 kaldet naturalydelser) for dansk regning. Der henvises til vejledningen om sygesikring.

Beskrivelse af hvilke ydelser der efter grundforordningen defineres som naturalydelser, henvises til vejledningen generel introduktion og fælles regler.

EU-sygesikringskortet (det blå sygesikringskort)

Med den ny forordning er reglerne for mellemstatslig betaling af udgifter til sygehjælp ændret.

Det betyder, at det pensionsudbetalende land fremover skal betale for sygehjælp, der ydes til deres pensionister, både i det andet medlemsland, hvor pensionisten bor, og i andre medlemslande, hvor pensionisten måtte opholde sig og få behov for sygehjælp.

Udenlandsk sikrede pensionister fra andre medlemslande, der bor i Danmark, har således ikke ret til et EU-sygesikringskort fra Danmark. Det betyder f.eks., at tyske sikrede, der bor i Danmark og er registreret her på baggrund af en blanket E121D, således skal have deres EU-sygesikringskort fra den tyske sygesikring, de er tilknyttet.

Dansk sikrede pensionister med bopæl i et andet medlemsland eller Schweiz skal fremover have udstedt EU-sygesikringskortet fra Danmark.

Hvis en pensionist flytter til f.eks. Spanien, er det fraflytningskommunen der udsteder EU-sygesikringskortet i forbindelse med flytningen.

Hvis pensionisten allerede bor i et medlemsland, er det Pensionsstyrelsen der udsteder et EU-sygesikringskort. Det sker efter ansøgning.

Kapitel XV

TJENESTEMANDSPENSION

Personkreds

Ret til dansk tjenestemandspension optjenes efter Lov nr. 230 af 19/03/2004 om tjenestemandspension, herefter TPL(tjenestemandspensionsloven).

TPL finder anvendelse på personer ansat efter lov nr. 531 af 11/06/2004 om tjenestemænd, herefter TML(tjenestemandsløven).

Det fremgår af TML § 58 c, at personer uden dansk indfødsret ansættes på tilsvarende vilkår, som personer med dansk indfødsret.

Efter tjenestemandspensionsloven § 19 behandles personer uden dansk indfødsret, der ansættes på tilsvarende vilkår som tjenestemænd i henhold til § 58 c i tjenestemandsløven, i pensionsmæssig henseende som tjenestemænd.

Der optjenes således kun ret til tjenestemandspension, såfremt personen er ansat efter TML. Det er således ikke afgørende om personen er dansk statsborger eller ej, men derimod om personen er ansat efter TML.

Tjenestemandspensionsloven omfatter endvidere tjenestemandens efterlevende ægtefæller og børn, samt tjenestemandens registrerede partnere. Loven omfatter desuden tjenestemænd ved folketinget.

Optjening

Egenpension

Ret til tjenestemandspension optjenes efter reglerne i tjenestemandspensionslovens §§ 2, 4, 4a og 4b i form af pensionsalder fra det 25 år. Når tjenestemanden har været ansat i mindst 10 år i en stilling, hvori tjenesten kan medregnes i pensionsalderen, har den pågældende ret til aktuel egenpension ved afsked på grund af alder, som følge af helbredsbeholdet tjenstedygtighed eller af anden ham utilregnelig årsag. Hvis tjenestemanden fratræder uden at have erhvervet ret til aktuel pension, får den pågældende en opsat pension, hvis pensionsalderen udgør mindst 3 år. Den opsatte pension kan konverteres til en fratrædelsesgodtgørelse, der skal indbetales på en anden arbejdsmarkedspensionsordning, der opfylder visse krav. Den opsatte pension kan tidligst komme til udbetaling ved efterlønsalderen, eller ved tab af erhvervsevne på mindst 50 pct.

Pension til åremålsansatte

Pension til personer ansat på åremål efter tjenestemandsløven § 33 a, stk. 1, fastsættes efter tjenestemandspensionslovens §§ 16 a – 16 c.

Særregler

Ifølge tjenestemandspensionsloven § 17 gælder der særregler for en tjenestemand, der afskediges efter at være fyldt 60, men inden han er fyldt 70, som følge af at han har nået den aldersgrænse, der gælder for vedkommendes stilling.

Ifølge tjenestemandspensionsloven § 18, gælder der ligeledes særregler for militære tjenestemænd, der afskediges inden deres fyldte 60. år som følge af, at de har nået den for stillingen fastsatte aldersgrænse.

Familiemedlemmer

Ifølge tjenestemandspensionsloven § 1, kan tjenestemandens efterladte ægtefæller og børn være berettiget til tjenestemandspension. Ifølge stk. 3, omfatter de bestemmelser der omhandler tjenestemænds efterlevende ægtefæller også registrerede partnere.

Tjenestemænds efterlevende ægtefællers ret til ægtefællepension er reguleret i tjenestemandspensionsloven §§ 11 – 13.

I tjenestemandspensionsloven §§ 14 – 16, er der indsat regler vedrørende tjenestemænds børns ret til børnepension.

Retten til efterindtægt er reguleret i §§ 20 – 23

Forholdet til EU-ret og forordning 883/2004

En person kan kun blive omfattet af tjenestemandspensionsloven, såfremt vedkommende er ansat efter tjenestemandsløven. En person har således ret til tjenestemandspension uanset om arbejdet er udført i Danmark eller i et andet EØS land, såfremt vedkommende er ansat efter tjenestemandsløven.

Det følger af art. 11, nr. 3, bogstav b), at en tjenestemand er omfattet af lovene i det land, i hvis forvaltning han er ansat.

Det følger af art. 13, nr. 4, at en person, som er ansat som tjenestemand i en medlemsstat, og som udøver lønnet beskæftigelse og/eller selvstændig virksomhed i en eller flere medlemsstater, er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, som den forvaltning, han er ansat i, er omfattet af.

Kapitel XVI

Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)

Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP) blev oprettet ved lov nr. 46 af 7. marts 1964 som en selvstændig selvejende institution med det formål at udbetale tillægspension til lønmodtagere m.fl. Ordningen trådte

i kraft den 1. april 1964. ATP-loven er senest offentliggjort som lovbekendtgørelse nr. 942 af 2. oktober 2009.

Arbejdsmarkedets Tillægspension er som en lovbunden pensionsordning omfattet af EF-forordning 883/2004. For udenlandske lønmodtagere gælder desuden Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 859 af 8. september 2009 om Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Medlemmer af ATP – ATP-lovens kapitel 2

ATP-ordningen omfatter alle lønmodtagere, der er fyldt 16 år, og som er beskæftiget her i landet i mindst 9 timer om ugen hos samme arbejdsgiver. Ordningen omfatter således også udenlandske lønmodtagere herunder borgere fra andre medlemslande, der er beskæftiget her i landet. Løsarbejdere, dvs. lønmodtagere, der typisk har beskæftigelse hos flere arbejdsgivere inden for den enkelte uge, er omfattet af ordningen uden hensyn til beskæftigelsens omfang.

Danske lønmodtagere, der udsendes til et andet land for den danske stat eller for danske virksomheder og institutioner, bevarer deres medlemskab af ATP-ordningen, hvis varigheden af udsendelsen ikke forventes at overstige 24 måneder. Tilsvarende regler gælder for udenlandske lønmodtageres beskæftigelse i Danmark. Danske lønmodtagere, som ikke er udsendt af en dansk arbejdsgiver, er ved beskæftigelse i et andet medlemsland omfattet af beskæftigelseslandets pensionslovgivning.

Danske lønmodtagere, der er beskæftiget på danske skibe, er omfattet af ATP-ordningen. Det samme gælder lønmodtagere fra medlemslandene eller andre lande, med hvilke der foreligger konvention. For beskæftigelse i Grønland og på Færøerne gælder særlige regler.

Lønmodtagere i beskæftigelse er omfattet af ATP-ordningen under uddannelse, der berettiger til godtgørelse efter lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, hvis de modtager løn fra en arbejdsgiver eller godtgørelse fra en arbejdsløshedskasse, fra Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte eller fra uddannelsesstedet.

Danmark og Tyskland har indgået særlige lovvalgsaftaler i henhold til artikel 16, stk. 1 i FO 883/04 for ansatte ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger. Lønmodtagere ved disse tre institutioner er omfattet af dansk lovning om social sikring og dermed også af ATP-ordningen.

Lønmodtagere, der som tjenestemænd oppebærer rådighedsløn eller ventepenge, er tillige omfattet af ATP-ordningen, ligesom personer, der er opsagt, og som oppebærer løn i en opsigelsesperiode, er omfattet.

Derudover omfatter ATP-ordningen lønmodtagere, der modtager dagpenge under arbejdsløshed, sygdom og barsel samt medlemmer af en arbejdsløshedskasse som modtager fuld uddannelsesyndelse under deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse. Dette gælder også for borgere i et medlemsland og andre udenlandske statsborgere, hvis de er dagpengeberettigede på samme måde som danske statsborgere. Personer, der modtager førtidspension, kontanthjælp, ledighedsydelse, revalideringsydelse samt hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste og supplerende ydelse ved pasning af handicappet barn, er under visse nærmere betingelser omfattet af ATP-ordningen.

Medlemskab af ATP-ordningen er obligatorisk, for så vidt angår ovennævnte persongrupper.

Personer, der modtager efterløn, og modtagere af delpension eller fleksydelse kan efter eget ønske blive omfattet af ATP-ordningen.

Selvstændige erhvervsdrivende er som hovedregel ikke omfattet af ordningen. Dog kan selvstændige erhvervsdrivende, der som lønmodtagere har været medlemmer af ATP i sammenlagt 3 år og har betalt bidrag svarende til 3 års bidrag, efter eget ønske bevare medlemskabet i ordningen.

ATP-bidrag - ATP-lovens § 15

ATP-ordningen finansieres af bidrag, der udredes af arbejdsgiveren/den institution, der udbetaler overførselsindkomsten, og lønmodtageren/modtageren af ydelsen med henholdsvis 2/3 og 1/3.

For så vidt angår de personer, der efter eget ønske vælger at betale ATP-bidrag – modtagere af efterløn og modtagere af delpension eller fleksydelse - betaler den pågældende selv halvdelen af bidraget, mens staten finansierer den anden halvdel. Selvstændige erhvervsdrivende, der vælger at bevare medlemskabet af ATP-ordningen, skal dog selv betale hele bidraget.

Bidragets størrelse afhænger af antallet af beskæftigede timer og udgør pr. 1. januar 2009 for en fuldtidsbeskæftiget 3.240 kr. om året – kaldet A-bidraget. For visse offentligt ansatte er det aftalt, at der kun skal betales et bidrag for en fuldtidsbeskæftiget på 1.166,40 kr. (B-bidrag), 2.073,60 kr. (C-bidraget) eller 1.728 kr. (D-bidraget). Fra 1. januar 2010 etableres der et E-bidrag på 2.462,40 kr. og et F-bidrag på 2.851,20 kr. C-, D-, E- og F-bidraget vil i fremtiden blive reguleret med samme beløb som det normale ATP-bidrag (A-bidraget). Hvis B-bidraget skal forhøjes, skal det ske ved lov. På sigt er det målet, at alle overgår til A-bidraget, og de lavere bidragssatser forsvinder.

For modtagere af dagpenge under ledighed, sygdom og barsel betales der det dobbelte af det normale ATP-bidrag (A-bidraget).

Arbejdsgiveren eller den institution, der udbetaler overførselsindkomsten, tilbageholder lønmodtagerbidraget ved udbetaling af lønnen/ydelsen og indbetaler det samlede bidrag kvartalsvis til ATP. Af ATP-bidraget skal der svares arbejdsmarkedsbidrag efter lov om arbejdsmarkedsbidrag.

Ydelserne

ATP-ordningen er forsikringsteknisk opbygget således, at ordningen finansielt hviler i sig selv uden tilskud fra staten. For de bidrag, som indbetales af lønmodtagerne og arbejdsgiverne, købes ydelser til efterladte i tilfælde af dødsfald samt dernæst (efter fradrag af bonusbidrag) pensionsret ved hjælp af en tarif. Dødsfaldsydelserne dækker forpligtelserne overfor efterladte. Den købte pensionsret dækker ordningens pensionsforpligtelser.

Egenpension

ATP-pension udbetales automatisk fra opnået folkepensionsalder, medmindre medlemmet ønsker at udskyde udbetalingen af sin pension. Dette gælder kun for medlemmer, der har bopæl i Danmark, fordi de er forpligtet til at have en opdateret adresse i CPR-registeret. Medlemmer, der har bopæl udenfor Danmark bliver orienteret om muligheden for at få deres ATP-pension udbetalt. De skal selv henvende sig til ATP for at få udbetalt pension. Borgerne fra medlemslandene kan også henvende sig til pensionsmyndighederne i det land, hvor de bor. Anmodningen om pension vil derfra blive sendt til Danmark.

For medlemmer, der kun har været beskæftiget i Danmark, beregnes pensionen udelukkende på grundlag af de indbetalte bidrag. Pensionen er således helt afhængig af disse medlemmers beskæftigelse i Danmark.

De særlige beregningsregler, der gælder, når en lønmodtager også har været beskæftiget i et andet medlemsland, er omtalt nedenfor.

Bonuspension

Af indbetalte bidrag til ATP fratrækkes (efter betaling af dødsfaldsydelser men inden køb af pensionsret) et bonusbidrag. Bonusbidraget, som overføres til bonuspotentialet, bidrager til en forøgelse af ATP's investeringsmæssige råderum for investeringer med større risiko og højere forventet afkast. Bonusbidraget muliggør fremtidige forhøjelser af pensioner og pensionstilsagn i form af bonus. Bonus vil blive udloddet, såfremt bonuspotentialet er tilstrækkeligt stort.

Udbetaling

ATP-pension udbetales månedsvis forud. Dog kan bestyrelsen for ATP bestemme, at pensionsbeløb af mindre størrelse skal udbetales som et engangsbeløb. Pensionen kan udbetales til pensionisterne, uanset i hvilket land de har bopæl. Der udbetales til medlemmets Nemkonto. En eventuel merudgift, der er forbundet med overførsel af beløbet til en konto i et pengeinstitut i udlandet, betales af den berettigede modtager.

Et ATP-medlem, der bliver 65 år i 2009, og som har været omfattet af ordningen siden dens start den 1. april 1964 og har betalt fuldt A-bidrag i hele perioden, vil have ret til en årlig ydelse på ca. 23.000 kr. Pensionen beskattes som A-indkomst. For pensionister, der bor i udlandet, kan dobbeltbeskatningsoverenskomster betyde, at der ikke skal betales skat til Danmark.

Ydelser til efterladte ved dødsfald

En andel af det indbetalte ATP-bidrag går til finansiering af ydelser til de efterladte i forbindelse med et ATP-medlems dødsfald. Der gælder to forskellige sæt regler. Et som vedrører ATP-bidrag indbetalt før 1. januar 2002 (kapitel 4 i ATP-loven), og et som vedrører bidrag indbetalt efter 1. januar 2002 (kapitel 4 a i ATP-loven). Hvis ATP-medlemmet har indbetalt bidrag både før og efter 1. januar 2002 er den efterladte ægtefælle/registrerede partner og børn berettiget til den største af ydelserne. Samlevere er kun berettiget til en ydelse baseret på bidrag indbetalt efter 1. januar 2002.

Retten til engangsydelsen bevares ved en separation men bortfalder ved skilsmisse. Fraskilte ægtefæller kan have ret til et beløb efter deres afdøde fraskilte ægtefælle, når afdøde har betalt til ATP før 1. januar 2002, og ATP har meddelt den fraskilte ægtefælle, at denne ret er noteret hos ATP.

Af engangsydelserne til de efterladte beregnes en afgift til staten på 40 pct. efter pensionsbeskatningsloven.

Ydelserne udbetales automatisk til de berettigede, når ATP modtager meddelelse om dødsfaldet fra CPR-registeret. Hvis medlemmet boede i udlandet på tidspunktet for dødsfaldet, eller hvis den berettigede til dødsfaldsydelsen bor i udlandet, sker udbetaling efter anmodning fra den berettigede. Udbetaling sker uden hensyn til deres nationalitet og uden hensyn til, i hvilket land de har bopæl.

ATP-bidrag indbetalt efter 1. januar 2002

For bidrag indbetalt efter 1. januar 2002, udbetales der efter et ATP-medlems død et engangsbeløb til ægtefællen/samlever samt eventuelle børn (under 21 år). Ydelsen er pr. 1. januar 2010 på 50.000 kr. til hver. Reglerne herom findes i ATP-lovens kapitel 4 a. Udbetaling af en sådan engangsydelse kræver, at det afdøde ATP-medlem efter 1. januar 2002 har været medlem af ATP i mindst 2 år, og at der efter den 1. januar 2002 er indbetalt, hvad der svarer til mindst 2 års fulde indbetalinger til ATP. Ved opgørelsen af om disse betingelser er opfyldt, kan afdødes beskæftigelse efter 1. januar 2002 i et andet medlemsland eventuelt medregnes.

En efterlevende samlever kan være berettiget til engangsbeløbet, hvis vedkommende havde fælles bopæl og kunne indgå ægteskab med afdøde de seneste 2 år forud for dødsfaldet. De samlevende skal forud have noteret hinanden i ATP som berettiget til et engangsbeløb ved den enes død.

Hvis afdøde ægtefælle/samlever var fyldt 66 år, nedsættes beløbet på 50.000 kr. med 10.000 kr. pr. år, således at der ikke udbetales noget beløb, hvis afdøde var fyldt 70 år.

Engangsbeløbet til afdødes eventuelle børn udbetales til værger, hvis barnet er under 18 år. Beløbet nedsættes ikke, hvis det afdøde medlem var fyldt 66 år.

ATP-bidrag indbetalt før 1. januar 2002

Der udbetales (efter § 11 i ATP-loven) et engangsbeløb til en efterlevende ægtefælle efter et ATP-medlem, som er født den 1. juli 1925 eller senere, og som dør den 1. juli 1992 eller senere. Beløbet udgør

den kapitaliserede værdi af 35 pct. af den ATP-pension, det afdøde ATP-medlem havde optjent ret til ved dødsfaldet.

Ud over ovennævnte ydelse udbetales der (efter § 12) et engangsbeløb til en efterlevende ægtefælle efter et ATP-medlem, der er født i perioden 1. juli 1925 - 30. juni 1941, og som dør den 1. juli 1992 eller senere. Beløbet udgør maksimalt den kapitaliserede værdi af 15 pct. af den ATP-pension, som det afdøde medlem havde optjent ret til den 1. juli 1992. Engangsbeløbet beregnes under hensyn til den egenpension, som den efterlevende er berettiget til fra sit fyldte 67. år eller fra det tidspunkt, hvor vedkommende har påbegyndt pensionsudbetalingen før det 67. år.

Til en efterlevende ægtefælle efter et ATP-medlem udbetales der (efter § 13) et engangsbeløb, hvis afdøde var fyldt 67 år den 1. juli 1992, eller hvis denne var afgået ved døden før dette tidspunkt, og den efterlevende ægtefælle ikke var fyldt 62 år. Beløbet udgør maksimalt den kapitaliserede værdi af halvdelen af afdødes ATP-pension, hvor der tages hensyn til størrelsen af den efterlevendes ret til egenpension fra det fyldte 67. år eller fra det tidspunkt, hvor vedkommende har påbegyndt pensionsudbetalingen før det 67. år. I disse tilfælde skal ægteskabet have bestået i mindst 10 år, og afdøde skal have opnået ret til fuld pension for i alt 10 år.

For medlemmer, der har været beskæftiget i flere medlemslande, medregnes efter artikel 6 i forordning 883/2004 ved opgørelsen af pensionsretten på 10 år beskæftigelsen i de øvrige medlemslande.

For ægtefælleydelsen gælder lov nr. 484 af 7. juni 2006 om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

Til børn under 18 år udbetales der (efter § 11 a) et engangsbeløb efter medlemmer af ATP-ordningen, der er født den 1. juli 1925 eller senere, og som dør den 1. juli 1992 eller senere. Beløbet, der udbetales ved dødsfaldet, svarer til et års ATP-pension fra det 67. år - eventuelt reguleret, hvis afdøde havde påbegyndt pensionsudbetalingen før det 67. år, eller hvis afdøde havde udsat udbetaling af sin pension til et tidspunkt efter det 67. år - som medlemmet havde optjent ret til ved dødsfaldet. Beløbet udbetales til værgen.

Pensionsberegningen, hvis der også er beskæftigelse i andre medlemslande

For lønmodtagere, der har været beskæftiget i to eller flere medlemslande, er der i forordning 883/2004, art. 52, specielle pensionsberegningsregler. Formålet med disse regler er at sikre, at vandrende arbejdstagere ikke bliver diskrimineret i forhold til arbejdstagere, der ikke flytter.

For ATP-medlemmer sker beregningen på følgende måde, og det gælder både for egenpensionen samt den pension, der ligger til grund for beregningen af ægtefælle- og børneydelsen i ATP- lovens kapitel 4 og 4a: Først beregnes den pension, det pågældende medlem er berettiget til efter ATP-loven. Pensionen beregnes på grundlag af de indbetalte bidrag på samme måde som for de medlemmer, der kun har været beskæftiget i Danmark.

Derefter beregnes en prorata-temporis-pension. Det vil sige en forholdsmæssig pension beregnet på grundlag af den pension, der ville have kunnet udbetales, hvis alle forsikringsperioderne havde ligget i Danmark. Beregningen sker efter forholdet mellem den faktiske beskæftigelsesperiode i Danmark og summen af forsikringsperioder i alle medlemslande.

ATP-medlemmet har ret til det største af de pensionsbeløb, der således er beregnet.

Eksempler på beregning efter EF-forordning 883/2004

Lad os betragte et medlem med 8 års bidrag til ATP. Disse bidrag har givet medlemmet en national pensionsret på 10.000 kr. Har medlemmet arbejdet i et andet medlemsland har medlemmet EU-perioder. I så fald får medlemmet foretaget en EU-beregning. Ved EU-beregningen kan medlemmet enten få fastholdt sin pensionsret eller pensionsretten kan stige efter beregningen. Vi giver her eksempler på begge tilfælde:

Eksempel: hvor medlemmets pensionsret ikke stiger:

Medlemmet har to års EU-perioder.

På baggrund af disse to år udregner ATP, hvilken pensionsret medlemmet ville have været berettiget til, hvis medlemmet i disse to år havde arbejdet i Danmark og havde indbetalt bidrag til ATP. Denne pensionsret kaldes iflg. EU-forordningen for det teoretiske beløb. Det teoretiske beløb på baggrund af de to år kan f.eks. være 2.000 kr. Summen af den nationale pensionsret og det teoretiske beløb er $10.000 + 2.000 = 12.000$ kr.

Iflg. EU-forordningen skal denne udregnede pensionsret efterfølgende reduceres via en prorata-beregning, hvor man sætter medlemmets ATP-perioder i forhold til medlemmets samlede arbejdsperioder. I dette tilfælde har medlemmet i alt arbejdet i 10 år (8 år i Danmark og 2 års EU-perioder), hvorfor forholdet er $8/10 = 80$ pct. Pensionsretten efter EU-beregningsen bliver således $12.000 * 80 \text{ pct.} = 9.600$ kr.

Denne pensionsret er lavere end den nationale pensionsret på 10.000 kr. Dermed vil medlemmet ikke få hævet sin pensionsret efter EU-beregningsen, men vil modtage den nationale pensionsret på de 10.000 kr.

Eksempel: hvor medlemmets pensionsret stiger:

Lad nu medlemmet have EU-perioder på 8 år.

Lad os sige, at det teoretiske beløb er 12.000 kr. Summen af den nationale pensionsret og det teoretiske beløb er $10.000 + 12.000 = 22.000$ kr.

Den udregnede pensionsret skal som i forrige eksempel reduceres med forholdet mellem arbejdsperioderne i ATP i forhold til medlemmets samlede arbejdsperioder. Medlemmet har i alt arbejdet i 16 år (8 år i Danmark og 8 års EU-perioder), hvorfor forholdet er 50 pct. Dermed bliver pensionsretten efter EU-beregningsen $22.000 * 50 \text{ pct.} = 11.000$ kr.

Dette beløb er højere end den nationale pensionsret. Dermed vil medlemmet få en yderligere pensionsret på 1.000 kr. efter EU-beregningsen – kaldet EU-ydelse.

Dødsfaldsydelser:

EU-perioderne indgår i beregningsen af ydelser ved dødsfald.

Hvis EU-perioderne ligger før 2002, vil EU-ydelsen forhøje ydelser efter lovens §§ 11, 11a, 12 og 13 stk. 1.

Hvis EU-perioderne ligger efter 2002, vil EU-perioderne indgå i beregningsen af, om betingelserne for at være berettiget til en dødsfaldsydelse er opfyldt.

Lad os antage at alle nationale og alle EU-perioder ligger før 2002, og antag at medlemmet dør som 55-årig. Det antages desuden, at kapitaliseringsfaktoren i dette tilfælde er 6,1.

Ydelsen efter § 11 er på baggrund af de nationale bidrag: $10.000 * 0,35 * 6,1 = 21.350$ kr.

Indregnes EU-ydelsen er § 11-ydelsen: $11.000 * 0,35 * 6,1 = 23.485$ kr.

I dette tilfælde giver EU-beregningsen således anledning til en ekstra dødsfaldsydelse på 2.135 kr.

Visse forhold at bemærke:

Det er værd at bemærke, at ovenstående er forsimplede, teoretiske eksempler, der blot skal illustrere beregningsmekanismerne. Det er ikke muligt at sammenligne dem med konkrete tilfælde. I praksis er der meget stor forskel på, hvilken pensionsret bidrag giver anledning til, da tariffen ændres år for år. Det teoretiske beløb bliver dog altid regnet ud fra den tarif, der var gældende den periode, man befandt sig i et andet land.

Det bør også bemærkes, at man ud fra ovenstående eksempler ikke kan konkludere, at eksempelvis lige lange perioder i hhv. Danmark og et andet medlemsland vil give anledning til en forhøjet pensions-

ret. Hvis det teoretiske beløb i eksempel 2 f.eks. havde været 9.000 kr. ville medlemmet ikke få forhøjet sin pensionsret.

Pensionsstyrelsen, den 31. maj 2010

JENS BRØCHNER

/ Uffe Hermansen

Se under vejledningens afsnit om procesbeskrivelser